

Kooste kulttuuriympäristöstrategian toimintakertomuksista

Tähän asiakirjaan on koottu kaikki viisi kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmän laatimaa toimintakertomusta vuosilta 2015-2016, 2017, 2018, 2019 ja 2020. Toimintakertomukset on kopioitu tähän sellaisenaan muokkauksia tekemättä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Toimintakertomus

Ympäristöministeriö

YM016:00/2016

OKM 36/040/2016

Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmä

pvm 21.12.2016

Kulttuuriympäristöstrategian toimintakertomus 2015 – 2016

1. Tausta

[Kulttuuriympäristöstrategia 2014 – 2020](#) hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 20.3.2014. Strategia syntyi ympäristöministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla laajan yhteistyön tuloksena.

[Kulttuuriympäristö yhteisenä voimavarana - Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelma 2014 – 2020](#) valmistui keväällä 2015. Toimeenpanosuunnitelman laati ympäristöministeriön asettama työryhmä yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

2. Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmän asettaminen

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanoa on edistetty ja seurattu toimeenpanosuunnitelman valmistumisesta lähtien ympäristöministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Museoviraston tapaamisissa, sidosryhmätapaamisissa ja virkatyönä. Toimeenpanoon ovat osallistuneet myös muut tahot.

Toukokuussa 2016 opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö asettivat ajaksi 24.5.2016-31.12.2020 koordinaatioryhmän Kulttuuriympäristöstrategian (2014 – 2020) toimeenpanoa varten. Koordinaatioryhmä päätti ensimmäisessä kokouksessaan 1.6.2016 vuosittaisen toimintakertomuksen laatimisesta.

3. Toimeenpanon edistyminen

Seuraavissa luvuissa esitellään strategian toimeenpanoon liittyviä merkittävimpiä toimia ja selvityksiä vuosilta 2015 – 2106 Kulttuuriympäristöstrategian viiden strategisen valinnan mukaan jaoteltuna. Mukana on sekä koordinaatioryhmän tahojen että Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, Kirkkohallituksen, Kulttuuriympäristötutkimuksen seuran, Liikenneviraston, Maa- ja kotitalousnaisten keskus ry:n, Metsähallituksen, Suomen Kuntaliiton, Suomen Kotiseutuliiton, Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran, Suomenlinnan hoitokunnan ja Suomen ympäristökeskuksen toimenpiteitä. Toimintakertomukseen on otettu joukko toimenpiteitä, joita ei ole käynnistetty strategian toimeenpanosta johtuen, mutta jotka toteuttavat strategian tavoitteita.

3.1. Kulttuuriympäristö on voimavara (toimenpiteet 1-5)

Ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen edistämistä (toimenpide 1) koskevana toimenpiteenä ympäristöministeriö on huomionnut kulttuuriympäristönäkökohdat lokakuussa 2016 valmistuneessa ympäristöhallinnon ilmastonmuutoksen toimintaohjelmassa.

Metsähallitus on päivittänyt [kestävän matkailun periaatteet](#) koskemaan Metsähallituksen suojelualueita, historiakohteita sekä Suomen maailmanperintökohteita.

Ympäristöministeriö ja Museovirasto ovat yhteistyössä Suomen Kuntaliiton kanssa alkaneet suunnitella hanketta, jossa tuotetaan energiatehokkuuden parantamiseen liittyvää ohjeistusta suojelluissa tai muuten kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa.

Edellytyksiä tyhjilleen jäävien rakennusten ja ympäristöjen väliaikaiselle käytölle sekä rakennuskannan innovatiiviselle uusiokäytölle on luotu (toimenpide 2) hallitusohjelman mukaisesti. Ympäristöministeriö valmisteli maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen, jolla sujuvoitetaan rakentamisen ohjaamista eri kaavatasoilla ja helpotetaan siten mm. rakennettujen ympäristöjen käyttötarkoitusten muutoksia.

Kulttuuriympäristön taloudellisen merkityksen (toimenpide 3) selvittämiseksi Metsähallitus on arvioinut matkailun vaikutuksia paikalliseen talouteen ja työllisyyteen niillä kuudella Metsähallituksen historiakohteella, joilla on tehty kävijätutkimus vuonna 2015. Samaa menetelmää on käyttänyt myös Suomenlinnan hoitokunta.

Kulttuuriympäristön hyvää hoitoa tukevien taloudellisten kannustimien ja avustusmenettelyjen kehittämiseksi (toimenpide 5) ympäristöministeriö teki tarkastelun kulttuuriympäristön hoitoon myönnettyistä avustuksista. Tarkastelu kattaa avustukset rakennusperinnön hoitoon, saaristoympäristön hoitoon, Suomen maailmanperintökohteiden hoitoon, rakennusten entistämiseen, seurantalojen korjaamiseen ja valistustyöhön, sekä muinaisjäännösten hoitotuen ja Suomen Evankelisluterilaisen kirkon rakennusavustukset.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on uudistanut valtionavustuspolitiikkansa ja siihen liittyvät menettelyt avustusten strategisuuden lisäämiseksi. Museovirasto huomio tämän omassa toiminnassaan.

Julkaisuja, selvityksiä ja hankkeita	Aikataulu	Vastuutaho
Ympäristöhallinnon ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelma 2022	Lokakuu 2016	ympäristöministeriö
www.metsa.fi/suojelualueetjapaikallistalous	2015-2016	Metsähallitus

3.2. Kulttuuriympäristölainsäädäntö ja sen soveltaminen on laadukasta (toimenpiteet 6-8)

Edistääkseen **kulttuuriympäristöarvojen turvaamista eri kaavatasoilla** (toimenpide 6) ympäristöministeriö teetti selvityksen rakennuksen purkamislupakäytännöstä sekä rakennussuojelusta maakunta- ja yleiskaavoissa.

Varsinais-Suomen ELY-keskus kehitti Ohjelmallinen rakennussuojelu -hankkeessa (OHRA) periaatteita valtakunnallisesti merkittävien rakennusten ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen suojelun turvaamiseksi. Ympäristöministeriön rahoittama hanke toteutettiin vuosina 2014-2016.

Ympäristöministeriössä on käynnistynyt [valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen](#) vuonna 2016. Tarkastelussa ovat myös kulttuuriympäristöön liittyvät tavoitteet.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry (ProAgria) on laatinut ympäristöministeriön rahoituksella oppaan arvokkaiden maisema-alueiden huomioimisesta maankäytön suunnittelussa. Oppaan pohjalta ProAgria on lisäksi kehittänyt viestintään liittyvän toimintamallin ja ohjeistuksen, miten arvokkaista maisema-alueista voidaan viestiä tehokkaasti ja innovatiivisesti. Mallin kehittämisessä hyödynnetään maastotyöpajoja.

Kulttuuriympäristön vaalimisen integroimiseksi maakunta- ja paikallistason kehittämiseen (toimenpide 7) ympäristöministeriö on valmistellut kehittämishanketta, jossa rakennetaan toimintamalleja alueelliseen kulttuuriympäristöasioihin liittyvään yhteistyöhön ja kulttuuriympäristöstrategian jalkauttamiseen sekä edistetään kulttuuriympäristö- ja maisema-asioiden hoitoa maakuntauudistuksen toteutuessa.

Kuntaliiton Tulevaisuuden kuntaohjelmassa ([Kunnat 2021 -ohjelma – Kommunerna 2021](#)) kuntien elinvoiman yhdeksi keskeiseksi tekijäksi on nostettu hyvästä elinympäristöstä huolehtiminen. Kuntien koulutuksessa on mm. korostettu kuntien strategioiden laatimista siten, että kunnan ylin johto niihin sitoutuu. Hyvä ympäristö ja myös kulttuuriympäristö ovat näissä strategioissa vahvasti mukana.

Metsähallitus on avannut vuosina 2015-2016 kaksi merkittävää ja matkailullisesti vetovoimaista saarikohdetta: Öron ja Vallisaaren, joiden markkinoinnissa alueen kulttuuriperintö on ollut yksi vetovoimatekijä. Vallisaarella Metsähallituksen järjestämät tiistaitalkoot ovat avanneet helpon osallistumiskanavan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hoitoon ja kehittämiseen. Metsähallituksen [Lights On!](#) -hankkeessa (2015-2018) luodaan historiallisten matkakohteiden verkostoa Suomeen ja Viroon.

Metsähallitus on vaalinut kulttuuriympäristöjä paikallistasolla myös rakentamalla perinnemaisemien hoitoon pitkäjänteisesti Lammaspaimenviikot –tuotetta, joka mahdollistaa ihmisten osallistumisen ympäristön hoitoon lisäten perinnemaisemien arvostusta. Lammaspaimenviikot voitti Suomen paras maisemahanke -kilpailun 2016.

Kulttuuriympäristöön liittyvien säännösten kokonaisarviointia ja lainsäädännön uudistamisen (toimenpide 8) pohjustamiseksi ympäristöministeriö teetti selvityksen kulttuuriympäristöä koskevista säädöksistä ympäristöministeriön hallinnonalalla.

Huhtikuussa 2016 annettuun metsähallituslakiin on kirjattu kulttuuriomaisuuden vaaliminen yhdeksi Metsähallituksen julkiseksi hallintotehtäväksi (Laki Metsähallituksesta 234/2016 § 5).

Julkaisuja, selvityksiä ja hankkeita	Valmistumisaikataulu	Vastuutaho
Kohti ennakoivaa rakennussuojelua – Valtakunnallisesti merkittävien kohteiden ohjelmallinen suojeleu , OHRA-hankkeen raportti	2014-2016	ympäristöministeriö <i>Toteuttaja: Varsinais-Suomen ELY-keskus</i>
Selvitys rakennuksen purkamislupakäytännöstä sekä rakennussuojelusta maakunta- ja yleiskaavoissa	Tammikuu 2016	ympäristöministeriö <i>Toteuttaja: Matti Mikkeli</i>
Kulttuuriympäristöä koskevat säädökset -selvitys (ympäristöministeriön hallinnonala)	Huhtikuu 2016	ympäristöministeriö <i>Toteuttaja: Rasmus Åkerblom</i>
Maisema – opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun	Marraskuu 2016	ympäristöministeriö <i>Toteuttaja: ProAgria Etelä-Suomi ry</i>

3.3 Kulttuuriympäristön merkitys ja arvo tunnistetaan (toimenpiteet 9-13)

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita, valtion ja kuntien omistamia rakennuksia, kulttuurimaisemia ja arkeologista kulttuuriperintöä vaalitaan ja hoidetaan niin, että ne välittävät tietoa vastuullisesta ja suunnitelmallisesta omistajuudesta (toimenpide 10) tavoitteen tukemiseksi Museovirasto laati selvityksen

valtion strategisesta kulttuurihistoriallisesta kiinteistövarallisuudesta sekä *Valtiolle rakennettu* -oppaan, joka esittelee valtion kiinteistöhallintoa, valtion rakennettujen ympäristöjen ominaisuuksia ja monimuotoisuutta sekä hyvän kiinteistönhoidon periaatteita ja käytäntöjä.

Ministeriöiden ja kiinteistönhaltijoiden verkostoitumisen vahvistaminen aloitettiin yhteisellä seminaarilla huhtikuussa 2016, on jatkunut kiinteistöhaltijoittain ja konkretisoituu mm. verkostotapaamisina sekä strategisten kohteiden arviointeina ja valintoina 2017 alkaen.

Liikenneviraston vesiväylien kiinteistövarallisuuden hallinnansiirtoa tiettyjen kohteiden osalta on valmisteltu yhteistyönä työryhmässä, jossa Liikenneviraston lisäksi ovat Museovirasto, Metsähallitus, ympäristöministeriö ja Senaatti-kiinteistöt.

Metsähallituksen luontopalvelut on kunnostanut erillisvaroin kulttuurihistoriallisia strategisia kohteitaan.

Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt hankkeen, jossa Tapio Oy valmistelee metsäkulttuuriohjelmaa (2016-2017) osana Kansalliseen metsästrategiaan 2025 sisältyvää talousmetsien luonnonhoito -hanketta.

Ympäristöministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat kulttuuriympäristöstrategian viestinnässä laventaneet kulttuuriympäristön käsitettä käyttämällä uudenlaista kulttuuriympäristökuvastoa. Esimerkiksi lähiö-, graffiti- ja kaupunkiviljelmäkuvien käytöllä on pyritty saamaan ihmiset mieltämään oma arkisenkin tuntuinen lähiympäristö arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi, josta kannattaa pitää huolta.

Oman toimenpidekokonaisuutensa muodostaa ***monimuotoisen kulttuuriympäristökasvatuksen kehittäminen päiväkodeissa, kouluissa, ammatti- ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa sekä museoissa*** (toimenpide 11).

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat sisällyttäneet kulttuuriympäristöä koskevat tavoitteet uusiin varhaiskasvatukseen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Uudet perusteet astuivat voimaan 1.8.2016 alkaen, varhaiskasvatuksen osalta 1.8.2017. Näiltä osin toimenpide-ehdotus on toteutunut.

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura on toiminut valtakunnallisena asiantuntija- ja vaikuttajatahona koordinoiden ja kehittäen kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristökasvatusta sekä tuottaen mm. verkkomateriaaleja ja -pelejä (esim. kulttuurinvuosikello.fi, Operaatio maailmanperintö, Nurkantakana.fi Maaseudun sivistysliiton kanssa ja Opimuseossa.fi yhteistyössä Museoliiton kanssa).

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura on yhteistyössä Lastenkulttuurikeskusten liiton kanssa edistänyt kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmien laatimista opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa [Kulttuurivoltti](#)-hankkeessa.

Kunnilla on ollut mahdollisuus hakea Opetushallitukselta tukea opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutukseen varatusta määrärahasta. Määrärahan yhtenä teemana on ollut kulttuurinen moninaisuus, johon myös kulttuuriperintöä koskeva koulutus voi sisältyä. Muutama teemaa sivuava hankekokonaisuus sai rahoitusta vuoden 2016 haussa. Seuraava määräraha on haussa vuoden 2017 alussa.

Suomi on osallistunut edellisvuosien tapaan Euroopan neuvoston ja Euroopan komission European Heritage Days –[Euroopan kulttuuriympäristöpäivät](#) -ohjelmaan, jossa kannustetaan museoita, kouluja ja monia muita tahoja järjestämään kulttuuriympäristöön liittyviä tapahtumia. Toimintaa koordinoi ympäristöministeriön asettama työryhmä, joka myös järjesti vuosina 2015 ja 2016 kulttuuriympäristöpäiviin liittyvän, lapsille ja nuorille suunnatun [Kulttuuriympäristön tekijät](#) -kilpailun, jolla tuetaan mm.

päiväkodeissa ja kouluissa tehtävää kulttuuriympäristökasvatustyötä. Kilpailu on herättänyt mielenkiintoa muissa EHD-ohjelmaan osallistuvissa maissa.

Ympäristöministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja Museovirasto järjestivät #kulttuuriympäristömme-Instagram valokuvakilpailun 12.4.-30.9.2016. Kilpailua tukivat Metsähallitus, Retkipaikka.fi ja Suomen Ammattiluontokuvaajat ry. Kilpailulla aktivoitiin ihmisiä miettimään kulttuuriympäristön merkitystä omassa elämässään. #kulttuuriympäristömme -aihetunnisteella jaettiin kilpailuaikana 1170 valokuvaa. Kuvat ja kuvatekstit avasivat kiinnostavalla tavalla kulttuuriympäristön käsitettä sekä tarjosivat ihmisille suoran kanavan osallistua kulttuuriympäristökeskusteluun.

Museoiden kulttuuriperintökasvatushankkeita on tuettu Museoviraston museoille jakamalla innovatiivisilla avustuksilla sekä ei-ammattillisille museoille suunnatuilla avustuksilla.

Ympäristöministeriö tukee vuosittain ympäristökasvatusta ja -valistusta edistäviä hankkeita. Avustukset jakaa Keski-Suomen ELY-keskus. Vuonna 2016 yhtenä painopisteenä oli hankkeet, jotka edistävät Kulttuuriympäristöstrategian 2014-2020 tavoitteita ja toimenpiteitä.

Keski-Suomen ELY-keskuksen johdolla ja ympäristöministeriön rahoituksella on vuonna 2016 toteutettu Ympäristöhallinto ja Museovirasto ympäristötietoisuuden edistäjinä-hanke. Hankkeella on viety eteenpäin kulttuuriympäristökasvatuksen edistämistä selvittämällä ympäristöhallinnon ja Museoviraston toimia ja kehittämistarpeita ympäristötietoisuuden alalla. Hanke pohjautuu ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön selvitykseen ”Ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden kehittäminen” vuodelta 2015.

Kulttuuriympäristölähtöisen perustutkintoon tähtäävän ja asiantuntijoiden täydennyskoulutuksen vahvistaminen (toimenpide 12) edellyttää yliopistojen, oppilaitosten ja muiden asiantuntijoiden aktiivisuutta ja yhteistyöhalua. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei enää laadi koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmia, vaan nelivuotiset tulossopimukset yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Koulutuksen tarjontaa voidaan lisätä koulutusvastuiden puitteissa.

Tampereen kesäyliopisto toteutti helmi-kesäkuussa 2016 [Kulttuuriympäristö kaupungissa](#) -täydennyskoulutuskurssin kulttuuriympäristön tutkijoille ja kehittäjille.

Yliopistoissa ja muissa tutkimuslaitoksissa tehtävän soveltavan kulttuuriympäristötutkimuksen sekä siihen liittyvän yhteistyön edistämiseksi (toimenpide 13) ympäristöministeriö teetti esiselvityksen kulttuuriympäristöalan tutkimuksesta Suomessa.

Kulttuuriympäristötutkimuksen seura järjesti yhdessä Turun yliopiston maisemantutkimuksen oppiaineen kanssa Eletty maisema, hallinnoitu kulttuuriympäristö? – Kulttuuriympäristön ja maiseman tutkimus nyt – tilaisuuden Porissa 26.-27.8.2016.

Kulttuuriympäristötutkimuksen seuran toiminta itsessään edistää kulttuuriympäristöalan tutkijoiden verkottumista ja tällä tavoin myös strategian tavoitteiden toteutumista.

Julkaisuja, selvityksiä ja hankkeita	Aikataulu	Vastuutaho
Valtiolle rakennettu -julkaisu	Maaliskuu 2016	Museovirasto <i>Toimittajat: Aino Laine ja Olli Hakli</i>
Valtion strateginen kulttuurihistoriallinen kiinteistövarallisuus -selvitys	Lokakuu 2015	Museovirasto
Vuorovaikutusta ja valtavirtaistamista : Ympäristöhallinto ja Museovirasto ympäristötietoisuuden edistäjinä - selvityshankkeen loppuraportti	Lokakuu 2016	ympäristöministeriö <i>Toteuttaja: Keski-Suomen ELY-keskus / Eerika Tapio ja Tanja Tuulinen.</i>

Kulttuuriympäristöalan tutkimus Suomessa esiselvitys	Marraskuu 2016	ympäristöministeriö <i>Toteuttaja: Kulttuuriympäristö- tutkimuksen seura ry/Karolina Kouvola</i>
--	----------------	---

3.4 Yhteistyöstä voimaa (toimenpiteet 14-18)

Kulttuuriympäristöstrategian tavoitteiden ja niiden toteuttamisen edistäminen on kaikkien ministeriöiden vastuulla (toimenpide 14).

Ympäristöministeriö on kirjannut kulttuuriympäristöstrategian toteuttamisen tulostavoitteisiinsa sekä huomioinut kulttuuriympäristöstrategian tavoitteet laajasti sekä omassa että alaisen hallinnon toiminnassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on uudistanut vuonna 2016 tulosohjauksensa ja sisällyttänyt strategian toimeenpanon alaisen hallinnon tulostavoitteisiin.

Lapin ELY-keskus toteutti vuonna 2016 hankkeen, jossa tehostetaan perinnebiotooppien hoitoa ohjaamalla alueellista ja paikallista verkostoitumista. Ympäristöministeriön rahoittamassa hankkeessa hyödynnettiin maisemanhoitoalueita ja siihen liittyvää työtä työkaluna perinnemaisemien hoidossa.

Kirkkohallitus on asettanut kirkon kulttuuriperintöstrategiatyöryhmän ajaksi 21.11.2016-30.9.2017. Työryhmän tehtävänä on valmistella ehdotus kirkon kulttuuriperintöstrategiasta ja strategian toimenpideohjelmasta vuoteen 2024 saakka. Strategia kattaa myös kulttuuriympäristön. Tarkastelussa on sekä aineellinen että aineeton perintö.

Liikenne- ja viestintäministeriön alainen Liikennevirasto on sisällyttänyt ympäristöohjelmaansa 2015–2018 tavoitteet selvittää arvokkailla maisema-alueilla ja rakennetun kulttuuriympäristön (RKY-) alueilla olevan väyläverkon määrä ja toteuttaa viraston perinnetoimintaselvityksessä esitettyjä toimenpiteitä.

Valtionhallinnon, maakuntamuseoiden ja maakuntien liittojen työnjakoa ja yhteistyötä kulttuuriympäristöasioissa (toimenpide 15) on tarkasteltu osana opetus- ja kulttuuriministeriön johtamaa museopoliittista ohjelmatyötä. Työn tueksi on selvitetty alueellisen museotoiminnan tilaa ja kehittämistarpeita maakuntamuseoilta ja sidosryhmiltä. Museopoliittinen ohjelma valmistuutammikuussa 2017.

Saamelaisalueen kulttuuriympäristötyön toiminta on pyritty vakiinnuttamaan (toimenpide 16).

Museoviraston ja Saamelaismuseum Siidan välisellä yhteistyösopimuksella on sovittu Museoviraston ja Saamelaismuseum välisestä työnjaosta rakennetun ja arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Lapin ELY-keskus on kehittänyt ympäristöministeriön rahoittamassa Kulttuuriympäristötoimijoiden verkostoituminen ja yhteistyön vahvistaminen Pohjois-Suomessa -hankkeessa (2016-2017) Pohjois-Suomen (Lappi, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa) kulttuuriympäristötoimijoiden verkottumista ja rakentanut myös muualla Suomessa sovellettavaa mallia yhteistyörakenteista ja toimintatavoista.

Toimijoiden välisen vuoropuhelun lisäämiseksi (toimenpide 17) koordinaatioryhmän tahot ovat järjestäneet toimintakertomuskaudella lukuisia tapaamisia sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien kanssa sekä

markkinoineet strategiaa, sen toimeenpanotyötä sekä osallistumismahdollisuuksia eri työryhmissä ja tilaisuuksissa.

Suomen Kotiseutuliitto käynnisti vuonna 2015 Kulttuuriympäristö ja kansalainen –hankkeen, jossa selvitettiin kolmannen sektorin toimijoiden nykyistä toimintaa, osaamista ja siihen liittyviä tietotarpeita. Hankkeen loppuraportti valmistuu vuonna 2017.

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelmassa esitettiin strategian toteuttamisen työvälineeksi verkkosivusto, joka mahdollistaisi eri toimijoiden sitoutumisen toimeenpanoon. Erillisen verkkosivuston sijaan alustaksi valittiin kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumusten Sitoumus2050.fi -verkkopalvelu. Ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteinen kulttuuriympäristösitoumus julkaistiin kesäkuussa 2015 ja Museoviraston sitoumus kesäkuussa 2016. Haasteita oman sitoumuksen tekoon on lähetetty toimeenpanosuunnitelman laatimisessa mukana olleille organisaatioille ja ministeriöille. Sitoumusta on markkinoitu järjestökentälle suunnatussa Porkkanoita kulttuuriympäristötyöhön - tapahtumassa sekä lukuisissa muissa tilaisuuksissa. Vuoden 2016 loppuun mennessä oman kulttuuriympäristösitoumuksensa ovat antaneet Suomen Kotiseutuliitto, Tammisaloseura, Vuosaari-seura ry, Karjalohjan Kotiseutuyhdistys, Kuorsalo-Seura, Masalan asukasyhdistys, Eventsi tmi, Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura yhdessä Maaseudun sivistysliiton kanssa sekä kaksi yksityishenkilöä yhteisellä sitoumuksella.

Suomen Kotiseutuliitto sitoutui tukemaan eri sektorien ja toimijoiden verkostoitumista sekä työskentelemään entistä tiiviimmässä yhteistyössä muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa strategian tavoitteiden eteenpäinviemiseksi. Kotiseutuliitto myös haastoi lähes 850 jäsenyhteisöään kulttuuriympäristöstrategian toteuttamiseen esimerkiksi Euroopan kulttuuriympäristöpäivien tapahtumien muodossa.

Osana **Euroopan neuvoston Faron puiteyleissopimuksen valmistelutyötä** (toimenpide 18) Museovirasto laati keväällä 2015 yhteistyössä Suomen Kotiseutuliiton kanssa opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta taustaselvityksen sopimuksen voimaansaattamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut hallituksen esitystä yleissopimuksen voimaansaattamisesta vuoden 2016 aikana.

Julkaisuja, selvityksiä ja hankkeita	Aikataulu	Vastuutaho
Museoviraston ja Saamelaismuseo Siidan välinen yhteistyösopimus	Nykyinen sopimus voimassa 1.1.2016 alkaen	Museovirasto
Kansallisen maailmanperintöstrategian toimeenpanosuunnitelma	Joulukuu 2016	opetus- ja kulttuuriministeriö

3.5 Kulttuuriympäristötieto on riittävää ja laadukasta (toimenpiteet 19-20)

Kulttuuriympäristöä koskevan tiedon saatavuutta ja kattavuuden lisäämiseksi (toimenpide 19) koordinaatioryhmän on seurannut valtakunnallisia hankkeita ja toimia, kuten kansallisen palveluväylän kehittymistä varmistaen, että kulttuuriympäristötieto huomioidaan näissä.

Suomen ympäristökeskuksessa (SYKE) ja ELY-keskuksissa on parannettu kulttuuriympäristöön liittyviä GISALU-aineistoja. Ympäristöhallinnon Ohjelmallinen rakennussuojelu -hankkeessa on edistetty tietojen ajantasaistamista GISALUn sekä lainhuuto- ja kiinnitysrekistereiden osalta.

Ympäristöhallinto toteuttaa suojeltujen alueiden aineistoistaan Inspire-rajapintoja. Museovirasto on tuottanut Inspire-direktiivin edellyttämät palvelut omista aineistoistaan. Toimijat huomioivat jatkossa pysyvän rakennustuksen kulttuuriympäristötiedon käytössä.

Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio-hanke KIRA-digi on käynnistynyt ympäristöministeriön johdolla vuonna 2016. Hankkeeseen sisältyy kulttuuriympäristösektori.

Museovirasto on käynnistänyt karttapalvelujensa uudistamisen vuonna 2015. Hanke valmistuu tammikuussa 2017.

Museoalan ontologian (MAO), Kiinteistö- ja rakentamisalan keskeisen sanaston ja julkisen hallinnon käsitelliryhmytyön yhdenmukaistamisen organisoinnista on sovittu Museoviraston ja ympäristöministeriön kesken.

Metsähallitus on uudistanut rakennusten, rakenteiden ja reittien paikkatietojärjestelmää vuosina 2015-2016 ja se valmistuu keväällä 2017. Tietojärjestelmä on osa Metsähallituksen ULJAS – tietojärjestelmäkokonaisuutta, joka on myös ympäristöhallinnon käytössä.

Metsähallituksen monivuotinen Valtionmetsien kulttuuriperinnön inventointihanke päättyi vuonna 2015. Metsähallitus julkaisi inventoinnin tuloksista kirjan [Metsiin kadonneet – valtion metsien kulttuuriperintökohteiden inventointihanke 2010-15](#). Inventointihankkeessa on luotu selkeät kulttuuriperintökohteiden toimintaohjeet.

Museovirasto ja ympäristöministeriö avasivat huhtikuussa 2016 kulttuuriympäristöä esittelevän verkkopalvelun Kulttuuriympäristömme.fi, jota tuotetaan yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja kulttuuriympäristöalan toimijoiden kanssa. Palvelu toimii kulttuuriympäristöstrategian jalkauttamisen välineenä ja tiedotuskanavana. Se tukee kulttuuriympäristöjen arvostamiseen, kulttuuriympäristökasvatukseen ja kulttuuriympäristötietoon liittyvien strategian tavoitteiden saavuttamista.

Ympäristöministeriö laati keväällä 2015 Kulttuuriympäristöstrategian ja sen toimenpidesitoumusten viestintäsuunnitelman. Suunnitelmaan on kirjattu ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön tahtotila innostaa yhteiskunnan eri toimijoita toimimaan kulttuuriympäristön puolesta. Viestintäsuunnitelmaa toteuttamalla on osaltaan varmistettu kulttuuriympäristötiedon riittävä saatavuus myös mm. sosiaalisessa mediassa, jossa aihetunnisteena on käytetty #kulttuuriympäristömme. Koordinaatioryhmä päätti vuonna 2016 oman viestintäsuunnitelman tekemisestä.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisten kulttuuriympäristön inventointien yhdistämisen (toimenpide 20) edellytyksistä on keskusteltu koordinaatioryhmässä, mutta asian suunnittelu on siirretty myöhemmäksi.

Ympäristöministeriön johdolla on valmisteltu valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi. Aineisto oli kuultavana keväällä 2016, minkä jälkeen ympäristöministeriö on analysoinut lausuntoaineistoa.

Perinnebiotooppien päivitys- ja täydennysinventointi on käynnistynyt ympäristöministeriön johdolla vuonna 2015 inventointiohjeen tekemisellä ja työ on jatkunut malli-inventoinneilla vuonna 2016.

Liikennevirasto on inventoinut sisävesikohteita vuosina 2015-2016. Kymijoen alueen inventointi on valmistunut 2015 ja Vuoksen vesistön alueella työ jatkuu 2017.

Metsähallituksen luontopalveluiden toimintaohjelma Metsähallituksen maiden ja yksityisten suojelualueiden perinnebiotooppien hoidoksi 2016-2025 valmistuu loppuvuonna 2016. Toimintaohjelman yhteydessä on tehty perinnemaisemainventointeja ja päivitetty kohdetietoja

Metsähallituksen luontopalvelujen Freshabit-hankkeeseen (2016-22) kuulu myös vedenalaisen kulttuuriperinnön inventoinnin kehittämistä. Freshabit LIFE IP on Suomen ensimmäisiä ns. integroitua LIFE-hankkeita.

Valtioneuvosto hyväksyi Suomen Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman vuosille 2016–2020. Sopimusta on tarkennettu erityisesti kulttuuriperintöön liittyvillä päätöslausemilla ja toimenpideohjelman tavoitteisiin sisältyy kulttuuriperinnön parempi tunnistaminen kosteikkokohteissa. Metsähallitus on toiminut Ramsar-töryhmän asiantuntijana kulttuuriperinnön osalta.

Julkaisu, selvityksiä ja hankkeita	Aikataulu	Vastuutaho
Arvokkaiden maisema-alueiden inventointi	2010-2017	ympäristöministeriö
Metsiin kadonneet – valtion metsien kulttuuriperintökohteiden inventointihanke 2010-2015. <i>Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 73.</i>	Valmistunut 2015	Metsähallitus

4. Johtopäätökset

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano on vajaan kahden vuoden aikana edennyt sangen hyvin monella eri sektorilla. Erillisiä strategiasta johtuvia hankkeita on toteutettu kymmenkunta. Muita kuin strategian toimeenpanon vuoksi käynnistettyjä, mutta vahvasti strategian tavoitteita toteuttavia hankkeita on toteutettu laskentatavasta riippuen 30-40. Lisäksi strategian tavoitteita on sisällytetty organisaatioiden muuhun toimintaan.

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanon kannalta tärkeää on, että strategian tavoitteet pystytään sisällyttämään laajasti organisaatioiden toimintaan, jolloin strategian vaikuttavuus voimistuu. Samalla edistetään kulttuuriympäristönäkökulman luonnollista kytkeytymistä myös muihin toimintoihin. Koordinaatioryhmä on havainnut, että strategian sisältöjä ja tavoitteita toteutetaan laajasti ja aktiivisesti yhteiskunnan eri sektoreilla.

Liite 1. Sidosryhmäyhteistyön tahoja ja tilaisuuksia

Sidosryhmätapaamisia on järjestetty muun muassa seuraavien tahojen kanssa:

Järjestöt

- Kulttuuriperintökasvatuksen seura
- Kulttuuriympäristötutkimuksen seura
- Suomen Kotiseutuliitto
- Suomen Kuntaliitto
- Suomen ympäristökasvatuksen seura

Valtion tahot

- maa- ja metsätalousministeriö
- Metsähallitus
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Liikennevirasto
- ELY-keskukset
- Suomen ympäristökeskus SYKE

Muut tahot

- Rakennusperinto.fi / Kulttuuriympäristomme.fi –palvelun toimituskunta
- Retkipaikka

Strategian toimeenpanoa on käsitelty muun muassa seuraavissa työryhmissä ja tilaisuuksissa:

- ELY-keskusten alueidenkäyttövastaavat 24.3.2015
- ELY-keskusten ja ympäristöministeriön kulttuuriympäristövastaavien tapaamiset 24.9.2015, 12.4.2016 ja 14.9.2016
- ELY-keskusten Y-johtajien tapaaminen 21.4.2016
- Elävät kaupunkikeskustat –tilaisuus 26.8.2015 Hyvinkää, ministeri Tiilikainen
- Euroopan kulttuuriympäristöpäivien avajaiset Tampereella 5.2.2015 ja 17.2.2016 Helsingissä
- Euroopan kulttuuriympäristöpäivien työryhmän kokoukset
- European Landscape Convention, kokous Strasbourgissa 19.-20.3.2016 ja työpaja-kokous Jerevanissa 5.-6.10.2016
- Kirkon kulttuuriperinnön neuvottelukunta 9.12.2015
- Korjausneuvonnan vuosipäivä 23.11.2016
- Kulttuurimaiseman hoidon neuvottelupäivät 19. – 20.8.2015 Simossa ja 23.-24.8.2016 Seinäjoella
- Kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön hoidon seminaari Pirkanmaalla 8.9.2015
- Kulturminnen som gemensam resurs, Svenska kulturfonden, kultursekreterarkonferens, Sipoo 8.10.2015
- KUOMA Kulttuuriympäristön maisterikoulutus, Jyväskylä, 19.4.2016 luento
- Museopäivät 21-23.5.2016 Inarissa
- Nordisk planmöte 19.-21.8.2015 Norja
- Rakennusperinnön hoidon ja korjausrakentamisen neuvottelupäivät 14.4.2015 ja 13.4.2016
- Vihervuoden päätapahtuma Hämeenlinnassa 2.6.2016 ja päätöstilaisuus Helsingissä 27.10.2016
- Vihervuoden toimikunnan kokous 4.12.2015
- Valtion kiinteistövarallisuuteen liittyvä kokous Museovirastossa 27.4.2016
- Liikenneviraston perinnetoiminnan laajennetun ohjausryhmän kokous 12.5.2016
- Liikenneviraston vesiväylien hallinnointiin liittyvä työryhmä, 2015-2016

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Toimintakertomus

Ympäristöministeriö

YM016:00/2016

OKM 36/040/2016

Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmä

pvm 12.2.2018

Kulttuuriympäristöstrategian toimintakertomus 2017

1. Tausta

[Kulttuuriympäristöstrategia 2014 – 2020](#) hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 20.3.2014. [Kulttuuriympäristö yhteisenä voimavarana - Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelma 2014 – 2020](#) valmistui keväällä 2015.

Toukokuussa 2016 opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö asettivat koordinaatioryhmän Kulttuuriympäristöstrategian (2014 – 2020) toimeenpanoa varten. Museoviraston, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ympäristöministeriön edustajista koostuva koordinaatioryhmä päätti ensimmäisessä kokouksessaan 1.6.2016 vuosittaisen toimintakertomuksen laatimisesta. Ensimmäinen toimintakertomus laadittiin vuosilta 2015-2016.

2. Toimeenpanon edistyminen

Vuosi 2017 oli merkittävä itsenäisyyden juhluvuoden vuoksi. Suomi 100 -juhlinta näkyi myös kulttuuriympäristökentällä. Kulttuuriympäristöjen parissa toimivat tahot järjestivät lukuisia juhluvuoden tapahtumia, jotka toivat esiin näiden ympäristöjen merkitystä ja kannustivat asukkaita, yhdistyksiä ja maanomistajia aktiivisiin hoitotoimenpiteisiin.

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano edistyi hyvin ja [kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmän toimintasuunnitelma 2017](#) mukaiset asiat toteutettiin aiotusti.

Koordinaatioryhmän kokouksissa vieraili vuoden 2017 aikana seuraavien tahojen edustajia:

- Suomen Kotiseutuliitto (27.3.2017)
- Opetushallitus (15.5.2017)
- maa- ja metsätalousministeriö (28.8.2017)
- Liikennevirasto (13.10.2017)
- Metsähallitus (13.10.2017)
- Senaatti-kiinteistöt (13.10.2017)
- työ- ja elinkeinoministeriö (27.11.2017)

Seuraavissa luvuissa esitellään strategian toimeenpanoon liittyviä merkittävimpiä toimia ja selvityksiä vuodelta 2017 Kulttuuriympäristöstrategian teemojen ja toimenpide-ehdotusten mukaan jaoteltuna. Kaikkia toimintakertomuksessa mainittuja toimenpiteitä ei ole käynnistetty strategian toimeenpanosta johtuen, mutta ne toteuttavat strategian tavoitteita ja on haluttu tästä syystä nostaa esiin. Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelmaa vastaavat tekstiosiot on tässä toimintakertomuksessa korostettu isolla alkukirjaimella.

3.1. Kulttuuriympäristö on voimavara

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti ympäristöministeriö käynnisti *Energiatehokkuuden parantaminen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjaushankkeissa* -projektin. Projektissa laadittava opas valmistuu lokakuussa 2018.

Toimenpide 1. Tuetaan ja kehitetään ratkaisuja, joilla kulttuuriympäristön hoidon ja kestävän käytön avulla voidaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen

Tämän lisäksi ympäristöministeriö teetti syksyllä 2017

Kulttuuriympäristötutkimuksen seuralla [Kulttuuriympäristön hoito ja ilmastonmuutoksen hillintä – Selvitys tutkimustilanteesta](#) kartoituksen.

RAKLI ry käynnisti syksyllä 2017 usean tahon (ml. ympäristöministeriö ja Museovirasto) yhteistyöhankkeena [Tilat käyttöön](#) -klinikan, jolla luodaan edellytyksiä tyhjen tilojen tilapäis- ja uusiokäytölle. Alkuvuonna 2018 päättyvän hankkeen tavoitteena oli mm. selvittää käyttötarkoituksien ja -laajennuksien sekä tilapäiskäytön korkeatasoisen toteutuksen yleisiä reunaehtoja ja parantaa toteutuksen edellytyksiä.

Toimenpide 2. Luodaan edellytyksiä tyhjiin jäävien rakennusten ja ympäristöjen väliaikaiselle käytölle sekä rakennuskannan innovatiiviselle uusiokäytölle.

3.2. Taloudelliset resurssit ovat riittävät ja oikein suunnatut

Ympäristöministeriö viimeisteli kartoituksen ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalojen sekä Kirkkohallituksen myöntämistä avustuksista kulttuuriympäristön hoitoon.

Toimenpide 5. Kehitetään kulttuuriympäristön hyvää hoitoa tukevia taloudellisia kannustimia ja avustuksia.

OKM on toteuttanut valtionavustusjärjestelmän uudistuksen, jonka tavoitteena on valtionavustusjärjestelmän strategisuuden lisääminen ja valtionavustuskäytäntöjen kehittäminen. Avustukset on koottu suuremmiksi kokonaisuuksiksi ja niiden myöntäminen on sidottu mm. kulttuuripolitiikan strategian tavoitteisiin. Pääosa kulttuuriympäristöön liittyvistä avustuksista on siirretty Museoviraston käsiteltäväksi.

Museovirasto uudisti avustuksensa kulttuuriperintökohteiden kunnossapitoon sekä yhteisöjen kulttuuriperintöön liittyviin hankkeisiin ja toimintaan. Sähköinen asiointiliittymä tuli käyttöön syksyllä 2017. Avustustyyppinä ovat 2017-2018 rakennusten entistämistä avustukset, maailmanperintökohteiden hoitoavustukset sekä niiden tutkimus- ja kehittämishankkeet, kulkuvälineiden restaurointia avustukset, ammatillisten museoiden innovatiiviset hankkeet, paikallismuseot, yhteisöjen kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöön liittyvät hankkeet sekä kulttuuriperinnön eurooppalaisen teemavuoden 2018 hankkeet.

3.3. Kulttuuriympäristölainsäädäntö ja sen soveltaminen on laadukasta

Valtioneuvosto päätti ympäristöministeriön esityksestä uusista [valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista](#) joulukuussa 2017. Huhtikuussa 2018 voimaan tulevat tavoitteet turvaavat edelleen kansallisen kulttuuriperinnön säilymistä.

Toimenpide 6. Turvataan kulttuuriympäristöjen arvot eri kaavatasoilla.

Maa- ja kotitalousnaiset käynnisti ympäristöministeriön rahoituksella ruotsiksi julkaisun [Maisema, opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun](#). Alkuvuodesta 2018 julkaistava [LANDSKAP, guide för planering av markanvändning på värdefulla landskapsområden](#) toimii työkaluna alueen erityispiirteiden huomioon ottamiseen, kun arvokkaille maisema-alueille suunnitellaan ja kohdennetaan uusia toimenpiteitä.

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti maakuntauudistuksen valmisteluun liittyen ympäristöministeriö käynnisti keväällä 2017 [Kulttuuriympäristö voimavarana maakunnissa ja alueilla](#) -hankkeen.

Alkuvuodesta 2018 päättyvässä hankkeessa tuetaan alueellisia toimijoita maakuntauudistukseen valmistautumisessa kulttuuriympäristöasioiden osalta mm. esittämällä kehittämissuosituksia alueelliseen kulttuuriympäristöasioihin liittyvään yhteistyöhön sekä edistetään Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanoa alueilla.

*Toimenpide 7.
Kulttuuriympäristön vaaliminen integroidaan kattavasti maakunta- ja paikallistason kehittämiseen (strategiat, suunnitelmat, ohjelmat).*

Toimintasuunnitelman kirjausten mukaisesti ympäristöministeriö valmisteli rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain muutoshanketta. Hankkeen tarkoituksena on viranomaismenettelyjen sujuvoittaminen rakennussuojeluasioissa muun muassa luopumalla ympäristöministeriön alistusmenettelystä ja muutoksenhakuviranomaisen roolista sekä mahdollistamalla tietyn edellytyksin rakennuksen suojelusta poikkeaminen. Valmistelu jatkuu vuonna 2018 ja lausuntokierros ehdotetuista muutoksista on tarkoitus järjestää keväällä 2018. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syksyllä 2018.

Toimenpide 8. Laaditaan kulttuuriympäristöön liittyvien säännösten kokonaisarviointi ja uudistetaan tarvittaessa lainsäädäntää

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli muinaismuistolain uudistamista koskevan hallituksen esityksen. Kyseessä on uudistuksen ensimmäinen vaihe, jossa toteutetaan ensijaisesti maakuntauudistuksesta aiheutuvat muutokset ja eräiden lupa-asioiden keskittäminen Museovirastolle. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2018 alkupuolella ja käynnistetään uudistuksen toisen vaiheen valmistelu.

3.4. Kulttuuriympäristön merkitys vahvistuu

Osana Kansallisen metsästrategian (KMS 2025) toteutusta maa- ja metsätalousministeriön johdolla tunnistettiin ja priorisoitiin tärkeimpiä toimenpiteitä metsäkulttuurisen näkökulman edistämiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö hyödyntää priorisoituja toimenpiteitä KMS 2025:n kehittämistyössä.

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti Museovirasto tuotti 1950-70 lukujen koulurakennuksia ja niiden korjaukseen liittyviä hyviä käytäntöjä esittelevän verkkosivuston [koulurakennus.fi](#). Sivusto on osa modernin rakennetun ympäristön arvoja ja vaalimisen haasteita esille tuovaa [Rakennettu hyvinvointi –hanketta](#).

*Toimenpide 9.
Lisätään tietoa nuoresta eli 1900-luvun puolivälin jälkeen syntyneestä kulttuuriympäristöstä suojelun, tutkimuksen, restauroinnin ja käytön tarpeisiin sekä kehitetään sen arvot*

Maa- ja kotitalousnaiset järjesti Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston ja Etelä-Savon ja Keski-Suomen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten rahoittamassa Kulttuuriympäristö näkyväksi [KYNÄ –hankkeessa](#) tiedotusta, tapahtumia ja työpajoja sekä laati [Onnellisia tarinoita, rakennusten uusi elämä -julkaisun](#) kannustaen toimijoita kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön hoitoon ja hyödyntämiseen yritystoiminnassa.

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti Museovirasto lisäsi yhteistyötään keskushallinnon kiinteistönhaltijoiden sekä Kirkkohallituksen, Kirkollishallituksen ja yliopistojen kiinteistöyhtiöiden kanssa. Yhteistyötä kohdennettiin erityisesti valtion strategisen kiinteistövarallisuuden vaalimiseen ja kehittämiseen. Museovirasto ja Suomen ympäristökeskus solmivat yhteistyösopimuksen.

Museovirasto julkaisi laajaan yhteistyöhön perustuneen, wikialustalla tuotetun [arkeologisen kulttuuriperinnön oppaan](#). Se kertoo, mitä arkeologinen kulttuuriperintö tarkoittaa Suomessa ja millaisista kohdetyypeistä se koostuu. Julkaisu on yksi lähtökohdista valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden luetteloinnille 2018 alkaen.

Metsähallitus ja Liikennevirasto solmivat yhteistyösopimuksen kehittääkseen hyvää yhteistyötä valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden turvaamiseksi.

Liikennevirasto julkisti hallussaan olevien arvokohteiden [Aikamatkalla Suomessa: liikenneväylien tarina - esittelysivuston](#). Lisäksi Liikennevirasto toteutti vuonna 2018 valmistuvaa Pomarkun sillan uudelleen rakentamisen ja perinteisiä materiaaleja ja työtapoja kunnioittavaa kunnostushanketta sekä kunnosti useita majakoita mahdollistaen niiden matkailukäytön.

Senaatti-kiinteistöt uudisti arvokohdeohjeistuksensa, julkaisi [verkkosivuillaan](#) rakennushistoriaselvityksiä ja esitteli kulttuurikohteita. Vuonna 2017 Senaatti-kiinteistöt ryhtyi ohjelmallisesti tilaamaan myös luontoselvityksiä kohteistaan. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt on kehittänyt Museoviraston vuokraamien museo- ja nähtävyyshankkeille hoitojärjestelmän, jossa jokaisella kohteella on vakituinen restaurointiarkkitehti ja RHS-projektipankki, joiden perusteella laaditaan rakennushistoriaselvitykset sekä kokonaisuutta ohjaava korjausohjelma. Toimintamallit ja ohjeet ovat julkisia ja muidenkin toimijoiden käytettävissä.

Senaatti-kiinteistöt laati 25:een valtion arvorakennukseen laatat, joissa on kohteen historiatiedon lisäksi vanha valokuva kertomassa rakennuksessa tai sen ympäristössä tapahtuneista muutoksista.

3.5. Kulttuuriympäristökasvatus lisää ymmärrystä ja arvostusta

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti kulttuuriperinnön eurooppalaisen teemavuoden 2018 valmistelun ja nimesi Museoviraston teemavuoden koordinaattoriksi. Museoviraston tueksi koottiin ohjausryhmä, jossa ovat edustettuina opetus- ja kulttuuriministeriön ja ympäristöministeriön lisäksi Opetushallitus, Suomen Kotiseutuliitto, Suomen museoliitto, Europa Nostra Finland ja Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura.

Opetus- ja kulttuuriministeriö osoitti Museovirastolle määrärahan, jolla tuettiin kulttuuriperinnön eurooppalaisen teemavuoden 2018 osallistavia hankkeita erillisellä yhteisöille, kansalaisjärjestöille ja museoille tarkoitetulla avustuksella. Avustusta myönnettiin kulttuuripalveluja vähän käyttävien ihmisten osallistumismahdollisuuksia ja -aktiivisuutta lisääviin, ihmisten osallisuutta kulttuuriperintöön tukeviin sekä kulttuuriperintösisältöjen omaehtoista tekemistä edistäviin hankkeisiin.

Yhdistykset, museot ja monet muut toimijat järjestivät yhteensä 285 tapahtumaa [Euroopan kulttuuriympäristöpäivien](#) Luontoon yhdessä -teemavuonna. Ympäristöministeriön asettama kulttuuriympäristöpäivien työryhmä järjesti [Kulttuuriympäristön tekijät](#) -kilpailun, jolla tuettiin mm. päiväkodeissa ja kouluissa tehtävää kulttuuriympäristökasvatustyötä.

Toimenpide 10. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita, valtion ja kuntien omistamia rakennuksia, kulttuurimaisemia ja arkeologista kulttuuriperintöä vaalitaan ja hoidetaan niin, että ne välittävät tietoa vastuullisesta ja suunnitelmallisesta omistajuudesta.

Toimenpide 11. Kehitetään monimuotoista kulttuuriympäristökasvatusta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisen asteen koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä sekä museoissa.

3.6. Kulttuuriympäristöalan koulutus ja tutkimus on laadukasta ja riittävää

Kulttuuriympäristötutkimuksen seura edisti alan tieteellistä keskustelua järjestämällä työryhmiä eri alojen tieteellisiin seminaareihin ja vahvisti toiminnallaan alan tutkijaverkostoja ja vuoropuhelua.

Ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen, Museoviraston, Luonnonvarakeskuksen, Turun yliopiston, Aalto yliopiston, Helsingin yliopiston, Jyväskylän yliopiston, Suomen maisema-arkkitehtiliiton ja Kulttuuriympäristötutkimuksen seuran muodostama Suomen Maisemaobservatorio -yhteenliittymä selvitti vuonna 2017 Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen toteutumista Suomessa.

Senaatti-kiinteistöt, Museovirasto ja Aalto-yliopisto järjestivät koulutus- ja tutkimusyhteistyönä Louhisaassa viiden eri yliopiston opiskelijoille erikoiskurssin historiallisten puurakenteiden tutkimusmenetelmistä ja korjaustavoista. Samalla kokeiltiin EU:n ja ICOMOSin kansainvälisten ohjeluonnosten toimivuutta käytännön tutkimuksen ja restaurointinsuunnittelun oppaina. Kurssin pohjalta julkaistiin teos [Ruotsin suurvalta-ajan vesikattorakenteet Suomessa](#).

Toimenpide 12.

Vahvistetaan kulttuuriympäristölähtöistä perustutkintoon tähtäävää ja asiantuntijoiden

Toimenpide 13.

Tuetaan yliopistoissa ja muissa tutkimuslaitoksissa tehtävää soveltavaa kulttuuriympäristötutkimusta sekä siihen liittyvää yhteistyötä sektoritutkimuslaitosten ja

3.7. Hyvä hallinto, selkeä työnjako

Koordinaatioryhmän kokouksissa strategian tavoitteiden toteuttamista ja toimeenpanon mahdollisuuksia on käyty läpi maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, Liikenneviraston, Metsähallituksen, Opetushallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen kanssa.

Ympäristöministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, VisitFinland, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä Metsähallitus ovat käynnistäneet matkailuun ja kulttuuriympäristöihin liittyvän yhteistyön vahvistamisen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön johtamassa museopoliittisessa ohjelmatyössä tehtiin esityksiä alueellisen ja valtakunnallisen museotoiminnan vastuiden, rakenteiden ja rahoituksen uudistamisesta mukaan lukien kulttuuriympäristöön liittyvien asiantuntijatehtävien järjestäminen. Museopoliittinen ohjelmaehdotus valmistui tammikuussa 2017. Museopoliittisen ohjelman linjaukset otettiin huomioon kulttuurin valtiosuusjärjestelmän uudistuksessa, jota koskeva esitys valmistuu tammikuussa 2018.

Satakunnan Museo tarkasteli opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella Kulttuuriympäristö voimavarana maakunnissa ja alueilla -hankkeeseen liittyneessä [maakuntamuseoselvityksessä](#) Museoviraston ja maakuntamuseoiden välistä työnjakoa, kulttuuriympäristötehtäviä hoitavien toimijoiden yhteistyötä ja maakuntamuseoiden resursseja kulttuuriympäristötehtävien hoitoon.

Lapin ELY-keskus kehitti myös muualla Suomessa sovellettavaa mallia yhteistyörakenteista ja toimintatavoista ympäristöministeriön rahoittamassa [Kulttuuriympäristötoimijoiden verkostoituminen ja yhteistyön vahvistaminen Pohjois-Suomessa](#) -hankkeessa. Hankkeen tuloksena perustetun yhteistyöryhmän toiminta käynnistyi vuonna 2017.

Toimenpide 14.

Kukin ministeriö pyrkii omalla hallinnonalallaan edistämään kulttuuriympäristöstrategian tavoitteita ja niiden toteuttamista.

Toimenpide 15.

Selkiytetään valtionhallinnon sisäistä sekä valtionhallinnon, maakuntamuseoiden ja maakuntien liittojen välistä työnjakoa ja yhteistyötä kulttuuriympäristöasioissa. Arvioidaan kulttuuriympäristön viranomaispalveluiden alueellinen saatavuus eri puolilla maata.

Toimenpide 16.

Saamelaisalueen kulttuuriympäristötyön toiminta vakiinnutetaan.

3.8. Kansalaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö on tuloksellista

Toimijoiden välisen vuoropuhelun lisäämiseksi koordinaatioryhmän tahot järjestivät toimintakertomuskaudella lukuisia tapaamisia sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien kanssa sekä markkinoivat strategiaa, sen toimeenpanotyötä sekä osallistumismahdollisuuksia eri työryhmissä ja tilaisuuksissa.

Koordinaatioryhmän tahot kannustivat omia sidosryhmiään tekemään Kulttuuriympäristösitoumuksia kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumussivustolle. Harvat kuitenkin tarttuivat haasteeseen ja uusia sitoumuksia tuli vuoden 2017 aikana vain 4 kappaletta.

Museovirasto ja ympäristöministeriö teettivät ensimmäisen valtakunnallisen kulttuuriperintöbarometrin. Kyselytutkimuksessa selvitettiin ihmisten käsityksiä siitä, mitä kulttuuriperintö ja –ympäristö heidän mielestään ovat ja minkälaisia merkityksiä kulttuuriperinnöllä koetaan olevaan henkilökohtaisella ja yhteiskunnallisella tasolla.

Suomen Kotiseutuliitto teki selvityksen yhdistysten ja yksittäisten kansalaisten panoksesta kulttuuriympäristön hoitoon ja kehittämiseen Kulttuuriympäristö ja kansalainen -hankkeessa. Selvitys [Kansalaisyhteiskunta kulttuuriympäristötyössä Tavoitteena hyvä elämä](#) julkaistiin helmikuussa 2017.

Kirkkohallituksen asettaman kirkon kulttuuriperintöstrategiatyöryhmän ehdotuksesta Kirkkohallituksen täysistunto hyväksyi lokakuussa kirkon kulttuuriperintöstrategian sekä siihen kuuluvan toimenpideohjelman

[Kirkollinen kulttuuriperintö kuuluu kaikille. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kulttuuriperintöstrategia vuoteen 2024.](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriö laati hallituksen esityksen eduskunnalle kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdyn Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen (ns. Faron puiteyleissopimus) hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Eduskunta hyväksyi puiteyleissopimuksen ja siihen kuuluvien määräysten voimaansaattamisen marraskuussa 2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli Suomen liittymisen Euroopan kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen (EPA). Suomen jäsenyys astuu voimaan 1.1.2018.

Toimenpide 17.

Lisätään julkisen hallinnon, kansalaisten ja elinkeinoelämän toimijoiden välistä vuoropuhelua kulttuuriympäristöä koskevissa asioissa ja vahvistetaan siten eri tahojen keskinäistä ymmärrystä.

Toimenpide 18.

Valmistellaan Suomen liittyminen Euroopan neuvoston Faron puiteyleissopimukseen.

3.9. Kulttuuriympäristötieto on riittävää ja laadukasta

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman kirjausten mukaisesti [Kulttuuriymparistomme.fi](#) -palvelua ja sen sosiaalisen media kanavia käytettiin strategian viestintäväylänä nostoen esiin hyviä käytäntöjä ja toimeenpanon etenemistä.

Museovirasto (MV), Metsähallitus (MH) ja Suomen ympäristökeskus (SYKE) käynnistivät ympäristöministeriön rahoituksella Kulttuuriympäristötiedot yhteiseen käyttöön [KIRA-digi](#) -kokeiluhankkeen tietoaisteiden yhteentoimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden parantamiseksi. Hanke koostuu erillisistä osahankkeista, ja kokonaisuutta koordinoi Museovirasto. Osahankkeissa kuvataan ja määritellään rakennusperintölain mukaisessa

Toimenpide 19.

Lisätään kulttuuriympäristöä koskevan tiedon yhteentoimivuutta, saatavuutta, kattavuutta ja käytettävyyttä niin, että kansalaiset saavat helposti haluamaansa tietoa kulttuuriympäristöstä ja että tieto vastaa myös elinkeinoelämän tarpeisiin. Nopeutetaan kulttuuriympäristöä koskevan tiedon digitalisointia.

sähköisessä prosessissa tarvittavat tiedot (SYKE, MV), tutkitaan keinoja saada ajantasaista tietoa kaavalla suojelluista kohteista (SYKE), avataan valtion maa- ja vesialueiden kulttuuriperintötietoja (MH ja MV) ja testataan maakuntamuseoiden tietovarantojen avaamista yhteispiloteilla.

Suomen ympäristökeskus julkaisi GISALU-paikkatietojen tallennusjärjestelmässä avoimen rajapinnan rakennussuojelulailla ja lailla rakennusperinnön suojelemisesta suojelluista kohteista sekä elinympäristön tietopalvelu Liiterissä [Kulttuuriympäristön palvelupaketin](#).

Vuoden 2017 alussa Museovirasto avasi [Kulttuuriympäristön palveluikkunan](#) sekä siihen liittyvän [karttapalvelun](#). Palveluikkunassa voi selata Museoviraston ylläpitämiä tietoja kulttuuriympäristökohteista. Uusi karttapalvelu on tuonut kulttuuriympäristöä koskevat aineistot aiempaa laajemmin sekä ammattilaisten että kansalaisten nähtäville.

Museovirasto toteutti erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoituksella Kulttuuriperintötiedon ja digitaalisten palveluiden kehittämishankekokonaisuutta, jonka tavoitteena on edistää kulttuuriympäristöä koskevien tietojen yhteentoimivuutta, saatavuutta ja saavutettavuutta. Hanke koostuu useasta osasta, joissa vuonna 2017 julkaistiin uusi suojeltujen kohteiden rajapinta maankäytön suunnittelijoiden käyttöön, kehitettiin Museoviraston paikkatietopohjaisia lataus-, ilmoitus- ja palautepalveluita, edistettiin tietoaineistojen integroimista avoimiin aineistoihin ja palveluihin sekä käynnistettiin Sanastokeskuksen vetämä kulttuuriympäristön sanasto- ja ontologiatyö.

Museoviraston merelliseen toimintaohjelmaan liittyen vesien kulttuuriperintöä koskevia tietoja on lisätty ja parennettu BalticRIM-, Baltacar- ja Meritietoportaali-hankkeissa.

Metsähallitus julkaisi [Retkikartta.fi-palvelussa](#) valtion monikäyttömetsien kulttuuriperintöinventointihankkeessa kartoitetut yli 10 000 historiakohtetta sekä kirjan, joka johdattaa metsien kätköissä olevan kulttuuriperinnön jäljille.

Metsähallituksen uusi rakennusten, rakenteiden ja reittien paikkatietojärjestelmä (PAVE) valmistui. Tietojärjestelmä on osa Metsähallituksen ULJAS -tietojärjestelmäkokonaisuutta, joka on myös ympäristöhallinnon käytössä.

Maa- ja kotitalousnaiset julkaisi [Keski-Suomen kulttuuriympäristön teemakartaston](#). Sivuston tavoitteena on helpottaa kulttuuriympäristön kokonaiskuvan hahmottamista ja hyödyntämistä sekä tuoda tietoja kohteista kansalaisten ulottuville. Maa- ja kotitalousnaiset tekivät myös Pirkanmaalla, Kanta-Hämeessä ja Uudellamaalla yli kymmenen kyläkohtaista [kulttuuriympäristön mobiilireittiä](#) yhteistyössä alueiden asukkaiden ja maanomistajien kanssa.

Liikennevirasto julkaisi asiantuntijakäyttöön Taitorakennerekisterin, joka sisältää hallinnollisten ja rakenteellisten tietojen lisäksi mm. vaurio- ja kuntotietoa silloista, tunneleista, rautatierummuista, merimerkeistä, tie- ja yhteysaluslaitureista sekä kanavarakenteista. Liikenneviraston omistamien kohteiden lisäksi rekisteristä löytyy myös kuntien omistamien rakenteiden tietoja. Jatkossa järjestelmän tietosisältö tulee laajenemaan myös muihin taitorakenteisiin.

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti ympäristöministeriössä edistettiin valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia ja valmisteltiin sitä koskevaa lausuntoyhteenvetoa.

Toimenpide 20.

Yhdistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaiset kulttuuriympäristön inventoinnit yhtenäiseksi valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen inventoinniksi, jota täydennetään tarvittavin osin erityisesti arkeologisen kulttuuriperinnön, kaupunkimaisemien ja perinnebiotooppien osalta.

Ympäristöministeriön vastuulla olevaa perinnebiotooppien päivitysinventointia varten tehdyt ohjeet valmistuivat. Inventoijille on annettu koulutusta ja inventoinnit on aloitettu neljän ELYn alueella koe- ja malli-inventointeina.

Metsähallitus julkaisi [Tavoitteet teoiksi! Metsähallituksen luontopalvelujen suuntaviivat perinnebiotooppien hoidolle 2025](#) –toimintaohjelman.

Metsähallituksen Luontopalvelut testasi Freshabit LIFE IP (2016-2022) hankkeessa eri menetelmiä vedenalaisen kulttuuriperinnön inventoimiseksi, toteutti valtioneuvoston hyväksymää Suomen Ramsar – kosteikkotoimintaohjelmaa (2016-2020) ja osallistui merialuesuunnitteludirektiiviä toteuttavaan BalticRIM Interreg –hankkeeseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Toimintakertomus

Ympäristöministeriö

YM016:00/2016

Museovirasto

OKM 36/040/2016

Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmä

pvm 30.1.2019

Kulttuuriympäristöstrategian toimintakertomus 2018

1. Kulttuuriympäristöstrategia ja sen toteuttaminen

Valtakunnallinen [Kulttuuriympäristöstrategia 2014 – 2020](#) hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 20.3.2014. Strategiaa täsmentävä [Kulttuuriympäristö yhteisenä voimavarana - Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelma 2014 – 2020](#) valmistui keväällä 2015. Sipilän hallitus piti periaatepäätöksen kulttuuriympäristöstrategiasta voimassa omalla hallituskaudellaan.

Museoviraston, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ympäristöministeriön edustajista koostuva Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmä laatii toimeenpanon edistymisestä vuosittain toimintakertomuksen.

2. Toimeenpanon edistyminen vuonna 2018

Vuosi 2018 oli Euroopan unionin nimeämä [Kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi](#), jota toteutettiin Suomessa aktiivisesti. Teemavuosi näkyi kulttuuriympäristökentällä erilaisten tapahtumien, kampanjoiden ja hankkeiden runsautena, mikä osaltaan tuki strategian päämäärää kulttuuriympäristön merkityksen vahvistumisesta.

Seuraavassa esitellään strategian toimeenpanoon liittyviä merkittävimpiä toimia vuodelta 2018 Kulttuuriympäristöstrategian teemojen ja toimenpide-ehdotusten mukaan jaoteltuna. Kaikkia toimintakertomuksessa mainittuja toimenpiteitä ei ole käynnistetty strategian toimeenpanosta johtuen, mutta ne toteuttavat strategian tavoitteita ja on haluttu tästä syystä nostaa esiin. Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelmaa vastaavat tekstiosiot on tässä toimintakertomuksessa korostettu isolla alkukirjaimella.

2.1. Kulttuuriympäristö tukee kestäväää kehitystä

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti ympäristöministeriö ja Kulttuuriympäristötutkimuksen seura ry järjestivät [Kulttuuriympäristö ja ilmastonmuutos](#) –esiselvityksen pohjalta seminaarin, jossa pyrittiin aktivoimaan tutkimusta kulttuuriympäristön hoidon vaikutuksista ilmastonmuutoksen hillintään.

Toimenpide 1. Tuetaan ja kehitetään ratkaisuja, joilla kulttuuriympäristön hoidon ja kestäväen käytön avulla voidaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen

Ympäristöministeriön rahoittaman [Energiatehokkuuden parantaminen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjaushankkeissa](#) -oppaan teksti valmistui taittokuntoon. Oppaassa esitetään viiden esimerkin kautta, miten energiatehokkuuden parantaminen on mahdollista samalla vaalien rakennuksen kulttuurihistoriallisia arvoja.

U-sean toimijan yhteistyönä toteutettu, RAKLI ry:n koordinoima [Tilat käyttöön](#) -hanke päättyi ja hankkeen yhteistyökumppanit tiedottivat tuloksista omissa viestintäkanavissaan. Hankkeessa tutkittiin käyttötarkoituksien ja -laajennuksien sekä tilapäiskäytön toteutuksen edellytyksiä konkreettisten kohde-esimerkkien kautta.

Toimenpide 2. Luodaan edellytyksiä tyhjiilleen jäävien rakennusten ja ympäristöjen väliaikaiselle käytölle sekä rakennuskannan innovatiiviselle uusiokäytölle.

2.2. Taloudelliset resurssit ovat riittävät ja oikein suunnatut

Koordinaatioryhmä viimeisteli ympäristöministeriössä tehdyn avustuksia ja tukia koskevan tarkastelun. Lisäksi ympäristöministeriö teetti kartoituksen [Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten jakamien rakennusperinnön hoidon avustusten ja Museoviraston jakamien rakennusperinnön entisöintiavustusten vaikutuksista.](#)

Toimenpide 5. Kehitetään kulttuuriympäristön hyvää hoitoa tukevia taloudellisia kannustimia ja avustusmenettelyjä.

Museovirasto lanseerasi Kulttuuriympäristön hoitoavustuksen täydentämään jakamiaan rakennusten entistämisavustuksia ja muinaisjäännösten hoitoavustuksia. Avustus mahdollistaa sellaisten kulttuuriympäristön ja -maiseman kohteiden säilymisen, joiden hoitoon ja ylläpitoon ei ole haettavissa tukea muista valtion avustuksista.

Toimenpide 6. Turvataan kulttuuriympäristöjen arvot eri kaavatasoilla.

2.3. Kulttuuriympäristölainsäädäntö ja sen soveltaminen on laadukasta

Toimintasuunnitelmansa mukaisesti koordinaatioryhmä seurasi hallinnon ja lainsäädännön uudistuksia pyrkien varmistamaan strategian tavoitteiden ja kulttuuriympäristön huomioimisen eri hankkeissa.

Uudet [valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet](#) tulivat voimaan. Ne turvaavat edelleen valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen arvojen säilymistä.

Toimenpide 7. Kulttuuriympäristön vaaliminen integroidaan kattavasti maakunta- ja paikallistason kehittämiseen (strategiat, suunnitelmat, ohjelmat).

Maa- ja kotitalousnaiset julkaisi ympäristöministeriön rahoituksella [LANDSKAP, guide för planering av markanvändning på värdefulla landskapsområden](#) –oppaan. Opas tarjoaa tietoa arvokkaista maisema-alueista ja ohjeita maisema-alueiden erityispiirteiden huomioon ottamiseen maankäytön suunnittelussa.

Toimintasuunnitelman mukaisesti ympäristöministeriö valmisteli aluehallintouudistuksen johdosta käynnistynyttä rakennusperintölain muutoshanketta ja järjesti lausuntokierroksen kesällä 2018.

Toimenpide 8. Laaditaan kulttuuriympäristöön liittyvien säännösten kokonaisarviointi ja uudistetaan tarvittaessa lainsäädäntöä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi eduskunnalle muinaismuistolain uudistamista koskevan hallituksen esityksen, joka toteuttaa maakuntaudistuksesta aiheutuvat muutokset ja eräiden lupa-asioiden keskittämisen Museovirastolle.

2.4. Kulttuuriympäristön merkitys vahvistuu

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti Museovirasto jatkoi [Rakennettu hyvinvointi -hankkeessa](#) modernin rakennetun ympäristön arvojen ja vaalimisen haasteiden tunnistamista. Vuoden 2018 teemahanke ”Kasvun kaavoitus ja asumisen ympäristöt” tuotti tietoa 1900-luvun jälkipuolen kaavoituksesta ja siitä, millaiset kaavaratkaisut ohjasivat kaupunkiemme kasvua, uudistumista ja asuinkerrostaloalueiden suunnittelua. Tieto auttaa ymmärtämään

Toimenpide 9. Lisätään tietoa nuoresta eli 1900-luvun puolivälin jälkeen syntyneestä kulttuuriympäristöstä suojelun, tutkimuksen, restauroinnin ja käytön tarpeisiin sekä kehitetään sen arvot säilyttäviä korjausmenetelmiä.

modernia kaupunkiympäristöä sekä arvioimaan sen ominaisuuksia nykyisissä kaavoitusprosesseissa ja yhdyskuntarakennetta kehitettäessä.

Museovirasto tuki valtion toimijoiden verkostoitumista sekä kehitti yhteistyötään keskushallinnon virastojen ja liikelaitosten sekä Kirkkohallituksen, Kirkollishallituksen, yliopistojen kiinteistöyhtiöiden ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Museovirasto muun muassa järjesti yhdessä Senaatti-kiinteistöjen, Metsähallituksen ja Suomenlinnan hoitokunnan kanssa restauroinnin vallitsevia käytäntöjä ja toimintatapoja valtion kohteissa esittelevän Valtio restauroi! Restaurointien esittelypäivät -asiantuntijatilaisuuden.

*Toimenpide 10.
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita, valtion ja kuntien omistamia rakennuksia, kulttuurimaisemia ja arkeologista kulttuuriperintöä vaalitaan ja hoidetaan niin, että ne välittävät tietoa vastuullisesta ja suunnitelmallisesta omistajuudesta.*

2.5. Kulttuuriympäristökasvatus lisää ymmärrystä ja arvostusta

Ympäristökasvatuksellista toimintaa oli vuonna 2018 poikkeuksellisen paljon Museoviraston koordinoiman kulttuuriperinnön eurooppalaisen teemavuoden innostamana. Teemavuoden puitteissa eri toimijat järjestivät seminaareja, näyttelyitä, opastuksia, retkiä, ja muita tapahtumia, toteuttivat tutkimus- ja kehittämishankkeita, kampanjoita sekä kursseja.

Toimenpide 11. Kehitetään monimuotoista kulttuuriympäristökasvatusta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisen asteen koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä sekä museoissa.

Yhdistykset, museot ja monet muut toimijat järjestivät Suomessa yli 600 osatapahtumaa [Euroopan kulttuuriympäristöpäivien](#) (European Heritage Days, EHD) Tunne perintösi Jaa tarinasi -teemavuonna. Suomen kulttuuriympäristöpäivien työryhmän kehittämä [Kulttuuriympäristön tekijät](#) -kilpailu toteutettiin ensimmäistä kertaa kansainvälisenä European Heritage Makers Week -kilpailuna Euroopan neuvoston ja Euroopan komission EHD-ohjelman koordinoimana.

Muun muassa Museovirasto, Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura, Maa- ja kotitalousnaisten keskus, ProAgria sekä useat muut kulttuuriympäristöalan toimijat tuottivat erilaisia kulttuuriympäristöteemaisia verkkoaineistoja kansalaisten, oppilaitosten ja muiden toimijoiden käyttöön.

2.6. Kulttuuriympäristöalan koulutus ja tutkimus on laadukasta ja riittävää

Ympäristöministeriö teki kartoituksen konservointi- ja restaurointialojen koulutustilanteesta. Kyselyn mukaan tutkintoon johtavaa koulutusta tarjoavat tällä hetkellä melko harvat oppilaitokset ja joitakin osaamisaloja puuttuu kokonaan leikkausten ja lakkauttamisten takia.

*Toimenpide 12.
Vahvistetaan kulttuuriympäristölähtöistä perustutkintoon tähtäävää ja asiantuntijoiden täydennyskoulutusta.*

2.7. Hyvä hallinto, selkeä työnjako

Koordinaatioryhmän kokouksissa strategian tavoitteiden edistämisen mahdollisuuksista keskusteltiin seuraavien kanssa: Opetushallituksen asettaman osaamisen ennakointifoorumin Rakennettu ympäristö –ennakointiryhmän ympäristöministeriön edustaja (12.2.2018), museoalan edustajia (10.10.2018) sekä koordinaatioryhmän tahojen tietojärjestelmien asiantuntijoita (26.11.2018). Kokouskeskustelujen lisäksi koordinaatioryhmän tahot kannustivat sidosryhmiään strategian tavoitteiden edistämiseen.

*Toimenpide 14.
Kukin ministeriö pyrkii omalla hallinnonalallaan edistämään kulttuuriympäristöstrategian tavoitteita ja niiden toteuttamista.*

Ympäristöministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä Metsähallituksen, Visit Finlandin, Suomenlinnan hoitokunnan ja Museoviraston kanssa jatkoivat matkailuun ja kulttuuriympäristöihin liittyvän yhteistyönsä kehittämistä. Tahot valmistelivat vuoden 2019 valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan selvitys- ja tutkimussuunnitelmaan hankeaihion ”Kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä matkailun toimintamallit kulttuuriympäristöissä”. Valtioneuvoston kanslia teki ratkaisun hankkeen toteutuksesta joulukuussa 2018.

[Mahdollisuuksien museo Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma](#) julkaistiin maaliskuussa. Ohjelma linjaa museoalan menestystekijöitä muun muassa osaamisen ja toimintatapojen, rakenteiden ja rahoituksen sekä kokoelmatyön ja digitaalisuuden kautta. Ohjelma korostaa museoiden tärkeää roolia kestävä yhteiskunnan rakentamisessa sekä alueiden vetovoimaisuuden ja elinvoimaisuuden sekä ihmisten hyvinvoinnin edistämässä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli uudistusta museoiden rahoitukseen liittyvään valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan selvitys- ja tutkimussuunnitelmaan hankeaihion ”Kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä matkailun toimintamallit kulttuuriympäristöissä”. Valtioneuvoston kanslia teki ratkaisun hankkeen toteutuksesta joulukuussa 2018.

Ympäristöministeriön rahoittaman [Kulttuuriympäristö voimavarana maakunnissa ja alueilla](#) -hankkeen [Kulttuuriympäristöstä elinvoimaa ja hyvinvointia maakuntiin](#) -raportti esittelee hyviä toimintatapoja ja suosituksia kulttuuriympäristöasioiden hoidon kehittämiseksi. Tulokset tukevat kulttuuriympäristötoimijoiden yhteistyötä alueilla, maakuntaudistukseen valmistautumista sekä kulttuuriympäristöjen hyödyntämistä alueiden kehittämisessä.

Toimenpide 15.

Selkiytetään valtionhallinnon sisäistä sekä valtionhallinnon, maakuntamuseoiden ja maakuntien liittojen välistä työnjakoa ja yhteistyötä kulttuuriympäristöasioissa. Arvioidaan kulttuuriympäristön viranomaispalveluiden alueellinen saatavuus eri puolilla maata.

2.8. Kansalaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö on tuloksellista

Museovirasto jakoi opetus- ja kulttuuriministeriön osoittamaa määrärahaa Kulttuuriperintövuoden osallistaviin hankkeisiin avustushaun kautta yhteisöille, kansalaisjärjestöille ja museoille. Määrärahoilla kehitetään uusia toimintamuotoja, joilla edistetään vuorovaikutusta ja yksilöiden ja yhteisöjen osallisuutta kulttuuriperintöön.

Museovirasto ja ympäristöministeriö julkistivat ensimmäisen valtakunnallisen [Kulttuuriperintöbarometrin](#), kansalaiskyselyn, jossa kartoitettiin suomalaisten kulttuuriperintöä ja -ympäristöä koskevia arvostuksia ja asenteita.

Ympäristöministeriö kannusti sosiaalisen median kampanjoilla ja kuvakilpailuilla (#suojelentätä ja #arkimaisema - jälkimmäinen yhdessä Suomen ympäristökeskuksen kanssa) ihmisiä tarkkailemaan ja arvostamaan omaa ympäristöään.

Wikimedia Suomi ry järjesti yhteistyössä Museoviraston kanssa Wiki Loves Monuments – valokuvauskilpailun Suomen osakilpailun. Kaikkiaan 56 maassa järjestetyssä kilpailussa kuvattiin historiallisia rakennuksia ja merkittäviä kulttuuriympäristöjä.

Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen puitteissa tiivistettiin kansainvälistä yhteistyötä Suomen Euroopan neuvoston puheenjohtajuuskautta silmällä pitäen. Lisäksi valmisteltiin viittä maisemanhoitoaluetta ja kolmen alueen hoito- ja käyttösuunnitelmaa osallistavine prosesseineen, jotka

Toimenpide 17.

Lisätään julkisen hallinnon, kansalaisten ja elinkeinoelämän toimijoiden välistä vuoropuhelua kulttuuriympäristöä koskevissa asioissa ja vahvistetaan siten eri tahojen keskinäistä ymmärrystä.

vastaavat maisemayleissopimuksen tavoitteisiin vuorovaikutteisuudesta ja yhteisöllisyydestä maisemasioissa. Ympäristöministeriö järjesti myös Suomen paras maisemahanke –kilpailun, jonka voittanut Kotkan kansallinen kaupunkipuisto edustaa Suomea Euroopan neuvoston maisemapalkintokilpailussa.

Kansalaistiedon hyödyntämistä edistettiin mm. Helsingin yliopiston, Museoviraston ja Aalto-yliopiston Suomen arkeologisten löytöjen linkitetty avoin tietokanta (SuALT) -hankkeessa.

Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä eli Faron sopimus astui voimaan Suomessa syyskuussa.

Toimenpide 18.
Valmistellaan Suomen liittyminen Euroopan neuvoston Faron puiteyleissopimukseen.

2.9. Kulttuuriympäristötieto on riittävää ja laadukasta

Museovirasto käynnisti hankkeen, jossa kehitetään ja uudistetaan Museoviraston tarjoamaa restauroinnin ja korjausrakentamisen neuvontaa ja ohjausta.

Hankkeessa parannetaan säilyttävään korjaamiseen tarvittavan ohjauksen tasoa sekä siihen liittyvän tiedon saatavuutta. Huomiota kiinnitetään muun muassa neuvonnan kohderyhmiin, keinoihin ja työkaluihin sekä neuvonnan ja ohjauksen sisältöihin. Hankkeessa käsitellään myös suojelukohteita koskevia menettelyjä, kuten kuntien rakennusvalvonnan toimintaohjeita ja -edellytyksiä suojelun turvaamiseksi.

Museovirasto, Metsähallitus ja Suomen ympäristökeskus toteuttivat Kulttuuriympäristötiedot yhteiseen käyttöön! -KIRA-digi-hankkeen. Hankkeessa sujuvoitettiin rakennusperinnön suojelun prosessissa syntyvien ja tarvittavien tietojen yhteiskäyttöä, testattiin kaavasuojelutietojen laskentaa, rakennettiin rajapintoja Metsähallituksen ja Museoviraston järjestelmien välille sekä toteutettiin maakuntamuseoiden ja muiden maakunnallisten toimijoiden kulttuuriympäristön inventointeihin liittyvien tietovarantojen avaamisen pilotointi.

Toimenpide 19.
Lisätään kulttuuriympäristöä koskevan tiedon yhteentoimivuutta, saatavuutta, kattavuutta ja käytettävyyttä niin, että kansalaiset saavat helposti haluamaansa tietoa kulttuuriympäristöstä ja että tieto vastaa myös elinkeinoelämän tarpeisiin. Nopeutetaan kulttuuriympäristöä koskevan tiedon digitalisointia.

Museoviraston merelliseen toimintaohjelmaan liittyen vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelun edistämistä on jatkettu BalticRIM-, Baltacar- ja Meritietoportaali-hankkeissa.

Avoimia kulttuuriympäristötietoaineistoja on tuotettu eri hankkeissa, kuten Maa- ja kotitalousnaisten [Keski-Suomen kulttuuriympäristön teemakartasto](#) ja [kulttuuriympäristön mobiilireitit](#).

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti ympäristöministeriössä viimeisteltiin valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia.

Vuosina 2010–2015 toteutetun päivitysinventoinnin vuonna 2016 järjestetyn kuulemiskierroksen lausunnoista ja kannanotoista julkaistiin raportti ja toteutettiin täydennysinventointeja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö koordinoi selvityksen maailmanperintökohteiden nykytilasta ja tulevaisuuden tarpeista yhteistyössä ympäristöministeriön, Museoviraston ja Metsähallituksen luontopalveluiden kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö ja Museovirasto käynnistivät kansallisen maailmanperinnön aieluettelon päivittämisen. Kaikille avoimella verkkokyselyllä haettiin ehdotuksia kohteiksi kansalliseen maailmanperinnön aieluetteluun. Ympäristöministeriö ja Metsähallituksen luontopalvelut vastaavat luonnonperintökohdeesitysten valmistelusta ja Museoviraston johtama kansallinen asiantuntijaryhmä kulttuuriperintökohdeesitysten valmistelusta.

Toimenpide 20.
Yhdistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaiset kulttuuriympäristön inventoinnit yhtenäiseksi valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen inventoinniksi, jota täydennetään tarvittavin osin erityisesti arkeologisen kulttuuriperinnön, kaupunkimaisemien ja perinnebiotooppien osalta.

Museovirastossa aloitettiin valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden määrittäminen -hanke.

Perinnebiotooppien valtakunnallista päivitysinventointia valmisteltiin muutaman maakunnan alueella tehdyillä malli-inventoinneilla ja kehittämällä sähköisiä tallennusjärjestelmiä. Valtion tulo- ja menoarvioon varattiin inventointeja varten vuosille 2019-2021 lisämääräraha, jonka turvin pääosa valtakunnallisesta inventoinnista on tarkoitus suorittaa.

3. Yhteenveto ja strategian toimeenpano jatkossa

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano on strategian voimassaoloaikana 2014-2018 edennyt usealla sektorilla hyvin. Erillisiä strategian vuoksi käynnistettyjä, toimeenpanosuunnitelmassa määritettyjä hankkeita on toteutettu runsaasti. Näiden lisäksi lukuisat eri toimijat toteuttavat strategian tavoitteita omassa toiminnassaan.

Vuonna 2018 kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano edistyi hyvin. Useita strategian toimeenpanosuunnitelman toteutusehdotuksia edistettiin ja strategian koordinaatioryhmän vuoden 2018 toimintasuunnitelman mukaisia asioita toteutettiin suunnitellusti.

Strategian toimeenpano jatkuu vuonna 2019 koordinaatioryhmän tekemän toimintasuunnitelman mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Toimintakertomus

Ympäristöministeriö

YM016:00/2016

Museovirasto

OKM 36/040/2016

Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmä

14.1.2020

Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmän toimintakertomus 2019

1. Kulttuuriympäristöstrategia ja sen toteuttaminen

Valtakunnallinen [Kulttuuriympäristöstrategia 2014 – 2020](#) hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 20.3.2014. Strategiaa täsmentävä [Kulttuuriympäristö yhteisenä voimavarana - Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelma 2014 – 2020](#) valmistui keväällä 2015.

Strategian toimeenpanoa on vuodesta 2016 edistänyt Museoviraston, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ympäristöministeriön edustajista koostuva Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmä. Ryhmä laatii toimeenpanon edistymisestä vuosittain toimintakertomuksen.

2. Toimeenpanon edistyminen vuonna 2019

Strategian toimeenpanon toiseksi viimeinen vuosi eteni pitkälti koordinaatioryhmän tekemän toimintasuunnitelman mukaisesti. Koordinaatioryhmä käynnisti strategian arvioinnin suunnittelun. Seuraavassa esitellään strategian toimeenpanoon liittyviä muita merkittävimpiä toimia vuodelta 2019 Kulttuuriympäristöstrategian teemojen ja toimenpide-ehdotusten mukaan jaoteltuna.

Kaikkia tässä toimintakertomuksessa mainittuja toimenpiteitä ei ole käynnistetty strategian toimeenpanosta johtuen, mutta ne toteuttavat strategian tavoitteita ja on haluttu tästä syystä nostaa esiin. Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelmaa vastaavat tekstiosiot on toimintakertomuksessa korostettu isolla alkukirjaimella.

2.1. Kulttuuriympäristö tukee kestäväää kehitystä

Ympäristöministeriön tilaama [Energiatehokkuuden parantaminen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjaushankkeissa](#) –opas julkistettiin tammikuussa. Oppaassa esitetään viiden esimerkin kautta, miten energiatehokkuutta voi parantaa vaalien samalla rakennuksen kulttuurihistoriallisia arvoja. Opasta on esitelty eri foorumeilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä ympäristöministeriö toteuttivat esiselvityksen Paimion parantolan omistajuuden ja hallinnoinnin järjestämisestä sekä tämän pohjalta edistivät yhdessä sidosryhmien kanssa Paimion parantola -säätiön perustamista.

Tyhjilleen jäävät ja vajaakäyttöiset tilat ovat ilmastokriisin vuoksi nousseet keskeiseksi teemaksi ja ovat olleet esillä mm. Arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmatyössä.

Toimenpide 1. Tuetaan ja kehitetään ratkaisuja, joilla kulttuuriympäristön hoidon ja kestäväen käytön avulla voidaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen.

Toimenpide 2. Luodaan edellytyksiä tyhjilleen jäävien rakennusten ja ympäristöjen väliaikaiselle käytölle sekä rakennuskannan innovatiiviselle uusiokäytölle.

2.2. Taloudelliset resurssit ovat riittävät ja oikein suunnatut

Ympäristöministeriön tilaama kartoitus [Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten jakamien rakennusperinnön hoidon avustusten ja Museoviraston jakamien rakennusperinnön entisöintiavustusten vaikutuksista](#) julkistettiin tammikuussa.

Selvitys osoittaa, että rakennusperintöavustuksilla on laajoja myönteisiä vaikutuksia.

Toimenpide 5.

Kehitetään kulttuuriympäristön hyvää hoitoa tukevia taloudellisia kannustimia ja avustusmenettelyjä.

2.3. Kulttuuriympäristölainsäädäntö ja sen soveltaminen on laadukasta

Toimintasuunnitelmansa mukaisesti koordinaatioryhmän tahot pyrkivät huolehtimaan kulttuuriympäristöä koskevan sääntelyn huomioimisesta maankäyttö- ja rakennuslain uudistusprosessissa mm. osallistumalla aktiivisesti rajapintajaoston työhön.

Toimintasuunnitelman mukaisesti ympäristöministeriö jatkoi rakennusperintölain muutoksen valmistelua.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Museovirasto valmistelivat museolain uudistuksen, joka astui voimaan 1.1.2020. Uudistetun museolain mukaan vastuumuseot korvaavat nykyisen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän sekä valtakunnallisen erikoismuseojärjestelmän.

Toimenpide 6.

Turvataan kulttuuriympäristöjen arvot eri kaavatasoilla.

Toimenpide 8. Laaditaan kulttuuriympäristöön liittyvien säännösten kokonaisarviointi ja uudistetaan tarvittaessa lainsäädäntöä.

2.4. Kulttuuriympäristön merkitys vahvistuu

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti Museovirasto jatkoi [Rakennettu hyvinvointi -hankkeessa](#) modernin rakennetun ympäristön arvojen ja vaalimisen haasteiden tunnistamista. Vuoden 2019 teemahanke ”Kulttuurirakennukset – tiedon, taiteen ja viihteen tilat” tuotti tietoa kirjastojen, museoiden, teattereiden ja konserttisalien rakentamisesta kaikkialle maahan. Rakennustyypitutkimukset tuovat esiin kulttuurirakennusten kehityksen, korkeatasoinen arkkitehtuurin, joka usein ulottuu ympäristöstä sisätilojen yksityiskohtiin saakka. 2000-luvulla korjaus- ja muutosrakentamisessa on tärkeää huomioida kulttuurirakennusten arvokkaat ominaisuudet. Valtakunnallisen kehityksen lisäksi julkaistaan onnistuneita esimerkkejä mm. kirjaston, teatterin, puutarhan ja julkisivuvalaistuksen korjauksista.

Toimenpide 9.

Lisätään tietoa nuoresta eli 1900-luvun puolivälin jälkeen syntyneestä kulttuuriympäristöstä suojelun, tutkimuksen, restauroinnin ja käytön tarpeisiin sekä kehitetään sen arvot säilyttäviä korjausmenetelmiä.

Museovirasto jatkoi valtion toimijoiden verkostoitumisen edistämistä sekä kehitti edelleen yhteistyötään keskushallinnon virastojen ja liikelaitosten kanssa.

Museovirasto muun muassa järjesti Senaatti-kiinteistöjen, Metsähallituksen ja Suomenlinnan hoitokunnan kanssa restauroinnin käytäntöjä ja toimintatapoja esittelevän Valtio restauroi! Restaurointien esittelypäivät -asiantuntijatilaisuuden.

Opetus- ja kulttuuriministeriön johtama, eri hallinnonalojen yhteistyönä ohjaama, Lapin yliopiston vetämä konsortiohanke Kestävästi kasvavan matkailun monitieteiset mittarit kulttuuriympäristöissä hankkeen viimeistely ja tulosten julkistaminen siirtyivät vuoden 2020 alkupuolelle.

Toimenpide 10.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita, valtion ja kuntien omistamia rakennuksia, kulttuurimaisemia ja arkeologista kulttuuriperintöä vaalitaan ja hoidetaan niin, että ne välittävät tietoa vastuullisesta ja suunnitelmallisesta omistajuudesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä ympäristöministeriö sidosryhmineen jatkoivat hallinnonalojen keskinäistä yhteistyötä kulttuuriympäristömatkailuun liittyen.

Maisemien ja maisemanhoidon merkitystä on korostettu sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla muun muassa Euroopan neuvoston maisemayleissopimuksen yhteistyössä, Kansainväliseen maisemapäivään liittyvillä toimilla sekä Maa- ja kotitalousnaisten [Kylään maisemaan hankkeessa](#). Kotkan kansallinen kaupunkipuisto, joka oli vuonna 2018 valittu Suomen parhaaksi maisemahankkeeksi, sai kunniamaininnan Euroopan neuvoston maisemakilpailussa.

2.5. Kulttuuriympäristökasvatus lisää ymmärrystä ja arvostusta

Muun muassa Museovirasto, Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura, Maa- ja kotitalousnaisten keskus, ProAgria sekä useat muut kulttuuriympäristöalan toimijat tuottivat erilaisia kulttuuriympäristöteemaisia verkkoaineistoja kansalaisten, oppilaitosten ja muiden toimijoiden käyttöön.

Yhdistykset, museot ja monet muut toimijat järjestivät Suomessa [Euroopan kulttuuriympäristöpäiville](#) (European Heritage Days, EHD) 255 tapahtumakokonaisuutta, joihin liittyi 1169 eri kohdetta tai osatapahtumaa.

Suomen kulttuuriympäristöpäivien työryhmän kehittämä [Kulttuuriympäristön tekijät](#) -kilpailu toteutettiin kansainvälisenä European Heritage Makers Week -kilpailuna Euroopan neuvoston ja Euroopan komission EHD-ohjelman koordinoimana.

Toimenpide 11. Kehitetään monimuotoista kulttuuriympäristökasvatusta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisen asteen koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä sekä museoissa.

2.6. Kulttuuriympäristöalan koulutus ja tutkimus on laadukasta ja riittävää

Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma sekä Kulttuuriympäristötutkimuksen seura ry julkaisivat [Kulttuuriympäristön asiantuntijan erikoistumiskoulutuksen kehittämishankkeen loppuraportin](#).

2.7. Hyvä hallinto, selkeä työnjako

Koordinaatioryhmän kokouksissa strategian tavoitteiden edistämisen mahdollisuuksista keskusteltiin sosiaali- ja terveysministeriön edustajien kanssa tammikuussa sekä työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön kaupunkiohjelmista vastaavien kanssa toukokuussa. Kokouskeskustelujen lisäksi koordinaatioryhmän tahot kannustivat eri yhteyksissä sidosryhmiään strategian tavoitteiden edistämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toimeenpani yhteistyössä Museoviraston kanssa edellä kohdassa 2.3. mainitun museolain ja museoiden valtiosuusjärjestelmän uudistuksen. Muutoksen myötä koko maahan saadaan kattava alueellisten vastuumuseoiden palveluverkosto, joka huolehtii myös alueellisista kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävistä. Uudistuksen yhteydessä kehitetään museoiden ja Museoviraston työnjakoa.

Toimenpide 12.

Vahvistetaan kulttuuriympäristölähtöistä perustutkintoon tähtäävää ja asiantuntijoiden täydennyskoulutusta.

Toimenpide 14.

Kukin ministeriö pyrkii omalla hallinnonalallaan edistämään kulttuuriympäristöstrategian tavoitteita ja niiden toteuttamista.

Toimenpide 15.

Selkiytetään valtionhallinnon sisäistä sekä valtionhallinnon, maakuntamuseoiden ja maakuntien liittojen välistä työnjakoa ja yhteistyötä kulttuuriympäristöasioissa. Arvioidaan kulttuuriympäristön viranomaispalveluiden alueellinen saatavuus eri puolilla maata.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö, Museovirasto ja Metsähallituksen luontopalvelut valmistelivat kansallisen maailmanperinnön aieluetteloa. Päivitetty aieluettelo valmistuu vuonna 2020.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö asettivat työryhmän laatimaan Suomelle uuden arkkitehtuuripoliittisen ohjelman. Kulttuuriympäristöstrategiaa on esitelty työryhmälle. Osana ohjelmatyötä on syksyllä 2019 järjestetty kaksi työpajaa. Ohjelman on määrä valmistua lokakuussa 2020.

Väylävirasto valmisteli perinneasioiden toimintalinjojaan ja etenemissuunnitelmaa sekä perusti kulttuuriperintöryhmän, jonka toimintaan osallistuvat keskeiset sidosryhmät.

2.8. Kansalaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö on tuloksellista

Ympäristöministeriö kannusti yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen, Kotiseutuliiton ja Maa- ja kotitalousnaiset ry:n kanssa #arkimaisema -sosiaalisen median kampanjalla ja kuvakilpailuilla sekä opastetuilla maisemakävelyillä ihmisiä tarkkailemaan ja arvostamaan omaa ympäristöään. Toimet juhlistivat kansainvälistä maisemapäivää, jota vietetään vuosittain 20. lokakuuta.

Toimenpide 17.
Lisätään julkisen hallinnon, kansalaisten ja elinkeinoelämän toimijoiden välistä vuoropuhelua kulttuuriympäristöä koskevissa asioissa ja vahvistetaan siten eri

Museovirasto osallistui Wikimedia Suomi ry:n yhteistyökumppanina Wiki Loves Monuments – valokuvauskilpailun Suomen osakilpailun järjestämiseen. Suomen osakilpailussa kuvattiin suojeltuja rakennuksia, valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja ympäristöjä, maailmanperintökohteita ja arkeologisia kohteita. Vuoden 2019 teemana oli Pyhä paikka, jonka lisäksi Suomen osakilpailussa oli oma erillinen teemansa Kadonneet paikat ja rakennukset, jossa valokuvattiin toisintoja vanhoista valokuvista.

Museovirasto teki yhdessä sukeltajien kanssa tarkastussukelluksia sekä uusille että entuudestaan tunnetuille hylkykohteille. Uutena hylkytiedon jakamisen kanavana perustettiin sukeltajien kanssa Sipoosta löytyneelle 1800-luvun siipiraslaiva Dianalle Facebook-sivu, jolla voi sopia yhteisistä sukelluksista ja jakaa kuva-aineistoa. Lisäksi virasto avusti Suomen meriarkeologista seuraa Porkkalan hylkypuiston kehittämisessä ja osallistui seuran sukeltajasovelluksen ideoimiseen tiedon saamiseksi mm. hylkysukellusten määrästä ja hylkyissä tapahtuvista muutoksista. [BALTACAR-hankkeessa](#) järjestettiin Venemessuille hylkypuistoista kertova seminaari sekä messuosasto sukelluskohteista ja kutsuttiin sukeltajia testaamaan hankkeen puistokohteita.

BalticRIM -hankkeessa kartoitettiin Metsähallituksen laatimalla nettikyselyllä mm. miten ja millä hylkyillä ihmiset sukeltavat, lempisukelluskohteita sekä kehittämistä vaativia kohteita.

2.9. Kulttuuriympäristötieto on riittävää ja laadukasta

Museovirasto jatkoi hankettaan, jossa kehitetään ja uudistetaan viraston tarjoamaa restauroinnin ja korjausrakentamisen neuvontaa ja ohjausta. Hankkeessa toteutettavan verkkosivuston on määrä valmistua vuonna 2020.

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus käynnistivät hankkeen, jossa määritellään rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisiin suojeluasioihin sähköinen rakennussuojeluprosessi ja mitä tietoja suojelluista kohteista valtakunnallisesti kerätään. Lisäksi suunnitellaan suojeltujen kohteiden tilan ja kehityksen seuranta. Hankkeen pohjalta voidaan lähteä toteuttamaan varsinaista sähköistä rakennussuojeluprosessia. Hanke valmistuu kesään 2020 mennessä.

Toimenpide 19.
Lisätään kulttuuriympäristöä koskevan tiedon yhteentoimivuutta, saatavuutta, kattavuutta ja käytettävyyttä niin, että kansalaiset saavat helposti haluamaansa tietoa kulttuuriympäristöstä ja että tieto vastaa myös elinkeinoelämän tarpeisiin. Nopeutetaan kulttuuriympäristöä koskevan tiedon digitalisointia.

Ympäristöministeriö ja Sanastokeskus toteuttivat sanastoprojektin, jossa laadittiin Rakennusperinnön suojelun käsitteitä -sanasto. Sanasto sisältää 23 rakennusperinnön suojeluun ja kulttuuriympäristöön liittyvää käsitettä, joille annetaan suomenkieliset termit ja käsitte kuvaukset sekä ruotsinkieliset termivastineet. Sanasto löytyy [yhteentoimivuusalustalta](#).

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus toteuttivat hankkeen, jonka tavoitteena oli pysyvän rakennustunnuksen saaminen mahdollisimman monelle suojeltuun kohteeseen kuuluvalla rakennuksella. Pysyvä rakennustunnus on tiedon käytön ja yhteentoimivuuden kannalta tärkeää, ja edellytys tietoaisteiden ja rekisterien yhdistelylle.

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus yhteistyössä Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon ELY-keskusten, Luonnonvarakeskus Luken ja Museoviraston kanssa käynnistivät hankkeen, jossa testataan ja kehitetään seurannan menetelmiä, erityisesti drone-kuvausten hyödyntämistä visuaalisessa ympäristön seurannassa. Vuonna 2020 valmistuvassa hankkeessa pyritään tuottamaan malli kustannustehokkaasta menetelmästä erilaisten kohteiden visuaalisen muutoksen seurantaan ja ohjeisto kuvausten toteuttamiseen.

Museovirasto tuotti [Suomen merellisen kulttuuriperinnön tilannekuvauksen](#) Suomen merialuesuunnittelun käyttöön.

Metsähallitus toteutti Valtion maa- ja vesialueiden kulttuuriperintötiedot avataan kaikille –hankkeen, jossa mm. parannettiin Metsähallituksen kulttuuriympäristötiedon laatua.

Väylävirasto toteutti ”Aikamatkalla Suomessa: liikenneväylien tarina” [tarinakartaston](#) ja saattoi loppuun monivuotisen sisävesien kulttuuriperinnön inventointihankkeensa.

Ympäristöministeriö, Museovirasto, Metsähallitus ja Väylävirasto valmistelivat Maisema vesirajassa –hanketta. Hankkeessa tuotetaan selvitys ja seminaari, joissa käsitellään Kulttuuriympäristöstrategian vedenalaisen ja rajaisen kulttuuriperinnön tavoitteiden toteutumista ja uusia avauksia.

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti ympäristöministeriö edisti valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin viimeistelyä ja käynnisti perinnebiotooppien valtakunnallisen päivitys- ja täydennysinventoinnin, joka on tarkoitus saada valmiiksi vuoteen 2022 mennessä.

Museovirastossa jatkettiin Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjännökset (VARK) -hanketta. Hankkeen tavoitteena on määrittää Manner-Suomen arkeologisten kohteiden arviointikriteerit, joiden perusteella voidaan valita valtakunnallisesti merkittävien kohteiden joukko, jonka valtioneuvosto voisi hyväksyä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaiseksi inventoinniksi.

Toimenpide 20.

Yhdistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaiset kulttuuriympäristön inventoinnit yhtenäiseksi valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen inventoinniksi, jota täydennetään tarvittavin osin erityisesti arkeologisen kulttuuriperinnön, kaupunkimaisemien ja perinnebiotooppien osalta.

3. Yhteenveto ja strategian toimeenpano jatkossa

Vuonna 2019 kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano edistyi suunnitellusti. Useita strategian toimeenpanosuunnitelman toteutusehdotuksia edistettiin ja strategian koordinaatioryhmä toteutti vuoden 2019 toimintasuunnitelmansa mukaisia asioita.

Vuosina 2014–2019 strategian toimeenpano on edennyt usealla sektorilla hyvin. Erillisiä strategian vuoksi käynnistettyjä, toimeenpanosuunnitelmassa määritettyjä hankkeita on toteutettu runsaasti. Näiden lisäksi lukuisat eri toimijat toteuttavat strategian tavoitteita omassa toiminnassaan.

Toimeenpano jatkuu strategian viimeisenä vuonna koordinaatioryhmän laatiman toimintasuunnitelman mukaisesti. Vuonna 2020 toteutettava strategian arviointityö luo suuntaviivoja tulevaisuuden kulttuuriympäristötyölle ja pohjaa Marinin hallitusohjelmaan kirjatun Kulttuuriperintöstrategian laadinnalle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Toimintakertomus

Ympäristöministeriö

YM016:00/2016

Museovirasto

OKM 36/040/2016

Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmä

2.2.2021

Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmän toimintakertomus 2020

1. Kulttuuriympäristöstrategia

Valtakunnallinen [Kulttuuriympäristöstrategia 2014 – 2020](#) hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 20.3.2014. Strategiaa täsmentävä [Kulttuuriympäristö yhteisenä voimavarana - Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelma 2014 – 2020](#) valmistui keväällä 2015.

2. Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmä

Strategian toimeenpanoa on vuodesta 2016 edistänyt ja seurannut Museoviraston, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ympäristöministeriön edustajista koostuva Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmä.

Ryhmän puheenjohtajina ovat toimineet Tuija Mikkonen ympäristöministeriöstä ja Päivi Salonen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Ryhmän asettamiskirjeessä nimetyt jäsenet ovat olleet Matleena Haapala ympäristöministeriöstä (sijaisena Hanna-Lena Fallenius-Tuurihalme lokakuu 2017 – elokuu 2018), Mikko Härö Museovirastosta sekä Mirva Mattila opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Ryhmän jäsenistä sihteereinä ovat toimineet Hanna Hämäläinen ympäristöministeriöstä ja Laura Tuominen Museovirastosta. Koordinaatioryhmän kutsumina jäseninä ovat lisäksi olleet Reko Korhonen ympäristöministeriöstä (2019-2020) ja Ulla Salmela Museovirastosta (2018-2020).

Ryhmä on laatinut toimeenpanon edistymisestä vuosittain toimintakertomuksen. Koordinaatioryhmän toimikausi päättyy strategiakauden lopussa 31.12.2020, joten tämä on kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmän viimeinen toimintakertomus.

3. Toimeenpanon edistyminen vuonna 2020

Strategian toimeenpanon viimeinen vuosi eteni pitkälti koordinaatioryhmän tekemän toimintasuunnitelman mukaisesti. Seuraavassa esitellään strategian arviointihanketta sekä strategian toimeenpanon muita merkittävimpiä toimia vuodelta 2020 Kulttuuriympäristöstrategian teemojen ja toimenpide-ehdotusten mukaan jaoteltuna.

Kaikkia tässä toimintakertomuksessa mainittuja toimenpiteitä ei ole käynnistetty strategian toimeenpanosta johtuen, mutta ne toteuttavat strategian tavoitteita ja on haluttu tästä syystä nostaa esiin. Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelmaa vastaavat tekstiosiot on toimintakertomuksessa korostettu isolla alkukirjaimella.

3.1. Kulttuuriympäristöstrategian arviointi

Kulttuuriympäristöstrategian viimeisenä vuonna koordinaatioryhmän keskeinen tehtävä oli strategian toimeenpanon arvioinnin teettäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä ympäristöministeriö kilpailuttivat strategian arviointihankkeen keväällä 2020. Tarjousten arvioinnin perusteella 13 tarjouksesta arviointityön tekijäksi valikoitui Owl group Oy. Owl groupin arviointiryhmään kuuluivat Katri Haila, Mia Toivanen ja Salla Rausmaa sekä Anna Sivula ja Aija Staffans.

Owl Group toteutti arvioinnin aineistoanalyysin, asiantuntijahaastattelujen sekä asiantuntijoille että kansalaisille suunnattujen kahden sähköisen kyselyn avulla. Lisäksi arviointihankkeessa toteutettiin kolme alueellista työpajaa sekä tulevaisuustyöpaja.

Toimeenpanon arvioinnin johtopäätöksissä todetaan, että museoiden kulttuuriympäristötehtävien kirjaaminen ensimmäistä kertaa lakiin, uudistettuun museolakiin, on strategiakauden merkittävimpiä muutoksia. Tällä on myös välillistä vaikutusta kulttuuriympäristötyöhön, resursointiin ja osaamiseen.

Kulttuuriympäristöstrategian vaikutukset ilmenevät arvioinnin mukaan vahvimmin kulttuuriympäristön merkityksen ja arvostuksen kasvamisena. Kulttuuriympäristötietoisuus on kasvanut kansalaisten piirissä ja kulttuuriympäristökasvatus on onnistunut tehtävässään. Digitalisointiin sekä paikkatietoon liittyvien teknologioiden ansiosta on saatavilla aiempaa enemmän ja yhä laadukkaampaa kulttuuriympäristötietoa. Strategia on myös tukenut inventointien tekemistä ja kestävää kehitystä.

Strategian suurimmat haasteet arvioinnin mukaan ovat liittyneet strategian toimeenpanoon alueellisesti, paikallisesti ja horisontaalisesti. Heikkoutena tuli ilmi etenkin, että kunnat jäivät strategian toimeenpanossa sivuun. Strategian toimeenpanoa heikensi, ettei strategian toimenpiteitä resursoitu eikä kohderyhmiä määritelty. Lisäksi viestintä koettiin riittämättömäksi.

Tammikuussa 2021 valmistunut Kulttuuriympäristöstrategian arviointi löytyy valtioneuvoston yhteisestä julkaisuarkisto Valtosta, jossa julkaisun pysyvä osoite on: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-690-7>.

3.2 Kulttuuriympäristö tukee kestävästä kehitystä

Ympäristöministeriön toimeksiantona Tampereen yliopisto ja VTT selvittivät rakennusten korjaamisen/täydennysrakentamisen ja purkamisen/uudisrakentamisen taloudellisia ja hiilijalanjälkivaikutuksia. Hankkeiden yhteisraportti valmistuu 2021 alussa.

Toimenpide 1. Tuetaan ja kehitetään ratkaisuja, joilla kulttuuriympäristön hoidon ja kestävä käytön avulla voidaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä ympäristöministeriö tilasivat jatkotoimeksiantona Paimion parantolan säätiön perustamisen edellyttämien toimien valmistelun varatuomari Heikki Aalto-Alaselta ja diplomi-insinööri Olavi Hiekalta. Hanke toteutettiin yhteistyössä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin, Alvar Aalto-säätiön, Paimion kaupungin ja Museoviraston kanssa. Säätiö Paimio parantolan kehittämiseksi perustettiin lokakuussa 2020. Valtio luovutti säätiön peruspääomaksi 500 000 euroa ja sitoutui rahoittamaan säätiötä enintään 2,5 miljoonalla eurolla seuraavan neljän vuoden aikana.

Toimenpide 2. Luodaan edellytyksiä tyhjilleen jäävien rakennusten ja ympäristöjen väliaikaiselle käytölle sekä rakennuskannan innovatiiviselle uusiokäytölle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö järjestivät yhteistyössä Museoviraston ja Metsähallituksen luontopalveluiden kanssa kansallisen maailmanperintöfoorumin 10.–11.11.2020. Foorumissa jaettiin kokemuksia ja näkemyksiä kestävä matkailun kehittämisestä Suomen seitsemässä maailmanperintökohteessa.

Koordinaatioryhmän edustajat edistivät kulttuuriympäristönäkökulman huomioimista EU:n rakennerahastokauden 2021-2027 valmistelussa ja EUn RRF elvytysvälineessä osana Vihreää siirtymää.

3.3 Taloudelliset resurssit ovat riittävät ja oikein suunnatut

Ympäristöministeriön hallinnonalalla rakennusperinnön hoidon avustuksiin ja rakennussuojelukorvauksiin tarkoitettua määrärahaa pystyttiin talousarvion sisäisellä siirrolla lisäämään 0,85 miljoonasta eurosta 1,7 miljoonaan euroon. Vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa osoitettiin lisäksi kertaluonteinen määrärahalisäys 800 000 euroa ympäristöhallinnon rakennusperinnön hoidon avustuksiin.

Toimenpide 5. Kehitetään kulttuuriympäristön hyvää hoitoa tukevia taloudellisia kannustimia ja avustusmenettelyjä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla seurantaloavustuksia myönnettiin vuonna 2020 noin 1,5 miljoonaa euroa. Lisäksi korona-avustuksiin seurantaloja ylläpitäville yhteisöille oli käytettävissä 2,3 miljoonaa euroa.

Museovirasto teki selvityksen rakennusten ja kulttuuriympäristökohteiden entistämisyavustusten, muinaisjäännösten hoitoavustusten, maailmanperintökohteiden hoitoavustusten ja kulkuvälineiden avustusten käytöstä ja vaikuttavuudesta. Selvityksen mukaan avustuksilla on myönteisiä vaikutuksia mm. kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämiseen ja alueiden elinvoimaisuuden lisääntymiseen. Avustukset synnyttävät myönnettyjä summia suurempia taloudellisia vaikutuksia.

3.4 Kulttuuriympäristölainsäädäntö ja sen soveltaminen on laadukasta

Toimintasuunnitelman mukaisesti ympäristöministeriö toteutti rakennusperintölain muutoksen, joka koski erityisesti organisatorisia ja menettelyllisiä säännöksiä.

*Toimenpide 6.
Turvataan kulttuuriympäristöjen arvot eri kaavatasoilla.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti muinaismuistolain uudistamista varten seurantaryhmän ja työryhmän. Uudistuksessa valmistellaan ehdotus hallituksen esitykseksi uudeksi muinaismuistolaiksi 31.12.2021 mennessä.

Toimenpide 8. Laaditaan kulttuuriympäristöön liittyvien säännösten kokonaisarviointi ja uudistetaan tarvittaessa lainsäädäntöä.

Ympäristöministeriö jatkoi maankäyttö- ja rakennuslain uudistusprosessia huolehtien kulttuuriympäristöä koskevien tavoitteiden ja erityissääntelyn huomioimisesta. Museoviraston ja ympäristöministeriön edustajat ovat osallistuneet työhön erityisesti rajapintajaostossa.

Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Suomen Kuntaliitto päivittivät muistion, jossa tarkastellaan valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottamista kaavoituksessa ja lupamenettelyssä. Muistion tarkoituksena on selkeyttää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden merkitystä ja oikeusvaikutuksia käytännössä valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen osalta. Suomenkielinen muistio löytyy www.rky.fi -verkkosivustolta ja ruotsinkielinen muistio www.kulturmiljo.fi -verkkosivustolta –sivulta.

3.5 Kulttuuriympäristön merkitys vahvistuu

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti Museovirasto jatkoi [Rakennettu hyvinvointi -hankkeessa](#) modernin rakennetun ympäristön arvojen ja vaalimisen haasteiden tunnistamista. Hankkeen kymmenen teemakokonaisuutta kertovat, miksi ja millaisia ympäristöjä ja rakennuksia Suomessa toteutettiin 1900-luvun jälkipuoliskolla. Teemaosioiden kirjoittajat tarjoavat artikkeleissa ja selvityksissä tutkittua tietoa ajanjakson rakentamisen eri osa-alueista. Toimintasuunnitelmasta poiketen päätösseminaaria ei covid19 –tilanteen vuoksi pystytty järjestämään. Erillisverkkosivuston avaaminen siirtyy vuodelle 2021.

*Toimenpide 9.
Lisätään tietoa nuoresta eli 1900-luvun puolivälin jälkeen syntyneestä kulttuuriympäristöstä suojelun, tutkimuksen, restauroinnin ja käytön tarpeisiin sekä kehitetään sen arvot säilyttäviä korjausmenetelmiä.*

Museovirasto jatkoi valtion toimijoiden verkostoitumisen edistämistä sekä yhteistyön kehittämistä keskushallinnon virastojen ja liikelaitosten kanssa.

Museovirasto järjesti Senaatti-kiinteistöjen, Metsähallituksen ja Suomenlinnan hoitokunnan kanssa restauroinnin käytäntöjä ja toimintatapoja esittelevän Valtio restauroi! Restaurointien esittelypäivät –asiantuntijatilaisuuden marraskuussa. Päivät järjestettiin kolmatta kertaa.

Toimenpide 10. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita, valtion ja kuntien omistamia rakennuksia, kulttuurimaisemia ja arkeologista kulttuuriperintöä vaalitaan ja hoidetaan niin, että ne välittävät tietoa vastuullisesta ja suunnitelmallisesta omistajuudesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön johtama ja eri hallinnonalojen yhteistyönä ohjaama Lapin yliopiston vetämä VN TEAS -konsortiohanke Kestävästi kasvavan matkailun monitieteiset mittarit kulttuuriympäristöissä hanke viimeisteltiin ja [tulokset](#) julkistettiin alkuvuonna. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö edistivät muiden ministeriöiden sekä yhteistyökumppanien kanssa yhteistyötä kulttuuri- ja kulttuuriympäristömatkailuun liittyen. Museovirasto toteutti kulttuuriperintömatkailun yhteistyötä kehittävän hankkeen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli hallitusohjelmaan sisältyvän kulttuuriperintöstrategiatyön käynnistämistä ja tammikuussa 2021 pidettävää Kick off -tilaisuutta yhteistyössä ympäristöministeriön ja Museoviraston kanssa.

Maisemien ja maisemanhoidon merkitystä vahvistettiin mm. Kansainväliseen maisemapäivään liittyvillä toimilla. Maa- ja kotitalousnaiset jatkoivat [Kylään maisemaan - maisema kylien identiteetin ja matkailun veturina 2018-2021](#) hanketta, jossa aktivoidaan ja innostetaan arvokkaiden maisema-alueiden asukkaita ja yrittäjiä kehittämään toimintaansa, alueensa elinvoimaisuutta, matkailullista houkuttelevuutta ja yritystoiminnan parantumista. Vuonna 2020 järjestettiin seitsemäs Suomen paras maisemahanke –kilpailu. Voittajaksi valittiin Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Perämeren rantaniittyjen hoitohanke. Kilpailun voittaja lähetetään ehdolle Euroopan neuvoston maisemapalkinnon saajaksi.

3.6 Kulttuuriympäristökasvatus lisää ymmärrystä ja arvostusta

Muun muassa Museovirasto, Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura, Maa- ja kotitalousnaisten keskus, ProAgria sekä useat muut kulttuuriympäristöalan toimijat tuottivat erilaisia kulttuuriympäristöteemaisia hankkeita ja verkkoaineistoja.

Toimenpide 11. Kehitetään monimuotoista kulttuuriympäristökasvatusta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisen asteen koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä sekä museoissa.

Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura toteutti opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella historiakerhotoimintaa. Lukuvuonna 2020-2021 kerhotoimintaa on 14 eri paikkakunnalla.

3.7 Kulttuuriympäristöalan koulutus ja tutkimus on laadukasta ja riittävää

Kulttuuriympäristöalan koulutusta ja tutkimusta on edelleen kehitetty kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen vuonna 2020 uudistuvassa tutkinto-ohjelmassa Turun yliopistossa sekä kulttuuriympäristön tutkimuksen maisteriohjelman (KUOMA) uudistuksessa 2020 Jyväskylän yliopistossa.

Toimenpide 12.
Vahvistetaan kulttuuriympäristölähtöistä perustutkintoon tähtäävää ja asiantuntijoiden

3.8 Hyvä hallinto, selkeä työnjako

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti museolain ja museoiden valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen ja nimesi alueelliset vastuumuseot 1.1.2020 alkaen kaikkiin maakuntiin. Museoiden kulttuuriympäristötehtävistä säädettiin ensimmäistä kertaa lain tasolla. Museovirasto ja ympäristöministeriö tukivat alueellisen kulttuuriympäristötyön sekä yhteistyön edistämistä vastuumuseotoiminnan käynnistyttyä. Museovirasto ja alueelliset vastuumuseot jatkoivat työnjaon kehittämistä ja vastuiden selkiyttämistä valtakunnallisessa ja alueellisessa kulttuuriympäristön asiantuntija- ja viranomaistyössä.

Toimenpide 14.
Kukin ministeriö pyrkii omalla hallinnonalallaan edistämään kulttuuriympäristöstrategian tavoitteita ja niiden

Ympäristöministeriön toteuttamalla rakennusperintölain muutoksella selkeytettiin viranomaisten työnjakoa rakennussuojeluasioissa ja edistettiin hyvää hallintoa sujuvoittamalla menettelyjä ja täydentämällä osallistumista koskevaa sääntelyä.

Toimenpide 15.
Selkiytetään valtionhallinnon sisäistä sekä valtionhallinnon, maakuntamuseoiden ja maakuntien liittojen välistä työnjakoa ja yhteistyötä kulttuuriympäristöasioissa. Arvioidaan kulttuuriympäristön viranomaispalveluiden alueellinen saatavuus eri puolilla maata.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö, Museovirasto ja Metsähallituksen luontopalvelut valmistelivat kansallisen maailmanperinnön aieluettelon päivytystä. Ministeriöt pyrkivät toimittamaan uusilla kohteilla päivitetyn aieluettelon Unescolle tammikuun loppuun 2021 mennessä. Luonnonperintökohteeksi Suomi aikoo esittää Saimaan norppasaaristoja. Uudeksi kulttuuriperintökohteeksi Museovirasto esitti Alvar Aallon humaania arkkitehtuuria.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto ja ympäristöministeriö osallistuivat valtiovarainministeriön johtamaan valtion kiinteistöstrategian päivitystyöhön. Valtion kiinteistöstrategian päivittämistä ohjaavan työryhmän muistiota ja ehdotusta valtion kiinteistöstrategiaksi 2030 valmisteltiin valtiovarainministeriön johdolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja ympäristöministeriön johdolla laadittiin Suomelle uutta arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa, jossa on huomioitu kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön hoito sekä korjausrakentaminen. Ohjelmaehdotus valmistuu tammikuussa 2021.

Museovirasto järjesti uuden museolain voimaan tultua alueellisille vastuumuseoille lukuisia koulutustilaisuuksia. Muun muassa juridiikkakoulutusta järjestettiin maankäyttö- ja rakennuslain sekä muinaismuistolain säännöksistä ja niiden soveltamisesta. Koulutusta malminetsintälupiin liittyvistä asioista erityisesti alueellisten vastuumuseoiden arkeologeille. Vastuumuseoille järjestettiin myös rakennusperintölain käyttöä, inventointeja ja nuorempaa rakennusperintöä käsitellyt Miten suojella ennakoivasti -webinaari.

Museovirasto myös päivitti [Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet](#) sekä Arkeologinen kulttuuriperintö ja kaavoitus -ohjeen.

Liikenne- ja viestintäministeriö tilasi selvityksen liikenne- ja viestintäalan museotoiminnan järjestämisestä. Selvityksen laati erikoisasiantuntija Risto Hakomäki Museovirastosta ja se valmistui toukokuussa 2020. Selvityksessä etsittiin malleja, joilla turvataan hallinnolliset ja taloudelliset edellytykset alan museoille. Selvityksessä löydettiin useita vaihtoehtoja museoiden ja museokohteiden kestäväälle kehittämiselle. Selvityksessä esitetyt toimenpide-ehdotuksia on tarkoitus arvioida ja käsitellä Väyläviraston museo- ja perinnetoiminnan yhteydessä.

3.9 Kansalaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö on tuloksellista

Ympäristöministeriö kannusti yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen, Maa- ja kotitalousnaiset ry:n, Kotiseutuliiton ja Viherympäristöliiton kanssa #arkimaisema - sosiaalisen median kampanjalla ja Maisemapäivä 2020 -valokuvakilpailuilla sekä opastetuilla maisemakävelyillä ihmisiä tarkkailemaan ja arvostamaan omaa ympäristöään. Toimet juhlistivat kansainvälistä maisemapäivää, jota vietetään vuosittain 20. lokakuuta.

*Toimenpide 17.
Lisätään julkisen hallinnon,
kansalaisten ja elinkeinoelämän
toimijoiden välistä
vuoropuhelua
kulttuuriympäristöä koskevissa
asioissa ja vahvistetaan siten eri
tahojen keskinäistä
ymmärrystä.*

Museovirasto osallistui Wikimedia Suomi ry:n yhteistyökumppanina Wiki Loves Monuments - valokuvauskilpailun Suomen osakilpailun järjestämiseen. Kilpailuun saattoi osallistua valokuvilla, joissa näkyy sekä kaupunkiympäristöjen ja –maisemien muutosta että Museoviraston rekisteröimä tai kaavalla suojeltu kulttuuriperintökohde. Kilpailuun saattoi osallistua myös historiallisen kuvan kohteen ympäristön nykytilaa esittelevällä kuvaparilla.

Yhdistykset, museot ja monet muut toimijat järjestivät Suomessa [Euroopan kulttuuriympäristöpäiville](#) (European Heritage Days, EHD) 204 tapahtumaa, joihin liittyi 379 eri tutustumiskohdetta tai osatapahtumaa. Covid19 poikkeusvuodeksi tapahtumamäärä oli hyvä.

Koordinaatioryhmän tahot suunnittelivat kulttuuriperintöbarometri-kansalaiskyselyn teettämistä vuonna 2021. Barometri toteutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2017.

Museovirasto on tuottanut yhdessä harrastajasukeltajien kanssa tietoa historiallisista hyllyistä muun muassa valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden listaushanketta (VARK) varten. Useille hylkykohteille sekä Suomenlahdella että Pohjalahdella on tehty tarkistussukelluksia hylkyjä kuvaten ja viistokaikuluodaten. Muun muassa Suomen meriarkeologisen seuran jäsenet ovat tuottaneet lukuisista hyllyistä 3D-mallinnuksia, jotka antavat arvokasta tietoa kohteiden säilyneisyydestä ja mahdollistavat kunnan seurannan.

Hylkylöytöjen sähköisen ilmoittamisen palvelu on valmisteltu Museovirastossa siten, että se voidaan ottaa käyttöön tammikuussa 2021. Järjestelmän testajina olivat vapaaehtoiset hylkysukeltajat.

Ympäristöministeriö perusti Sotkamon Naapurinvaaran maisemanhoitoalueen marraskuussa.

3.10 Kulttuuriympäristötieto on riittävää ja laadukasta

Museovirasto työsti restaurointi- ja korjausohjeistusta tarjoavaa Korjaustaito.fi verkkosivustoa. Sivuston avaaminen siirtyi vuodelle 2021.

Museoviraston Valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden määrittäminen -hanke edistyi suunnitelmien mukaan. Hanke valmistuu vuonna 2022.

Museovirasto julkaisi Salpalinjan linnoituslaitteiden hoito, korjaaminen ja käyttö -tietoaaineiston.

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus saivat valmiiksi eRaksu -hankkeen, jossa määriteltiin rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisten suojeluasioihin sähköinen prosessin vaatimukset ja tilan seuranta. Hankkeen pohjalta on mahdollisuus lähteä toteuttamaan varsinaista sähköistä rakennussuojeluprosessia. Myös suojelukohteiden tilastointia kehitettiin.

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus toteuttivat yhteistyössä Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon ELY-keskusten ja Museoviraston kanssa hankkeen, jossa testattiin ja kehitettiin seurannan menetelmiä, erityisesti drone-kuvausten hyödyntämistä visuaalisessa ympäristön seurannassa. Raportti valmistuu vuoden 2021 alkupuolella.

Suomen kulttuuriympäristötutkimuksen seura laati [Maisema vesirajassa – Vesialueiden kulttuuriympäristöjen tilannekatsaus 2020](#) -raportin yhteistyössä ympäristöministeriön, Museoviraston, Metsähallituksen ja Väyläviraston kanssa. Tahot järjestivät myös Maisema vesirajassa –seminaarin 3.11.2020.

Toimenpide 19.

Lisätään kulttuuriympäristöä koskevan tiedon yhteentoimivuutta, saatavuutta, kattavuutta ja käytettävyyttä niin, että kansalaiset saavat helposti haluamaansa tietoa kulttuuriympäristöstä ja että tieto vastaa myös elinkeinoelämän tarpeisiin. Nopeutetaan

Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen hankkeessa Rakennetun kulttuuriympäristön tiedonhallintaratkaisu laadittiin kulttuuriympäristön tietomalli ympäristöministeriön ohjauksessa. Tietomalli löytyy yhteentoimivuusalustalta <https://tietomallit.suomi.fi/model/rakkult/>. Ympäristöministeriö, Museovirasto ja opetus- ja kulttuuriministeriö jatkavat mallin kehittämistä vuonna 2021 osana RYHTI-hankkeen toteuttamista.

Koordinaatioryhmän toimintasuunnitelman mukaisesti ympäristöministeriö edisti valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin viimeistelyä siten, että täydentävä kuuleminen järjestettiin joulukuussa. Ympäristöministeriön johdolla on toteutettu perinnebiotooppien valtakunnallista päivitys- ja täydennysinventointia, joka on tarkoitus saada valmiiksi vuoteen 2022 mennessä.

4. Yhteenveto ja toiminta jatkossa

Vuosi 2020 oli poikkeuksellinen covid19-pandemian ja sen mukanaan tuomien rajoitusten myötä. Kulttuuriympäristösektorilla tämä on näkynyt monella tasolla: kalenterit täyttävinä etäpalavereina, etä- ja omatoimitapahtumina, toimijoiden taloudellisina vaikeuksina ja korona-avustusten jakona. Kulttuuriympäristökohteiden vierailijamäärät ovat vaihdelleet sulkujaksojen nollatuloksista kesälomakauden ennätyksiin. Kotimaan matkailun ja kotimaisten kohteiden arvostuksen voidaankin nähdä kasvaneen. Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanoon vuonna 2020 pandemia ei vaikuttanut merkittävästi.

Valtakunnallisen Kulttuuriympäristöstrategian kauden (2014-2020) päättyessä oli tärkeää saada puolueeton arvio strategian onnistumisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö tilasivat strategian toimivuuden ja vaikuttavuuden arvioinnin kilpailutuksen jälkeen Owl Group Oy:ltä.

Arvioinnin tulokset tukevat koordinaatioryhmän käsitystä pääosin hyvin onnistuneesta strategiakaudesta. Valtaosa strategian toimeenpanosuunnitelman toteutusehdotuksista on toteutunut hyvin tai ainakin joltain osin. Arviointi luo suuntaviivoja kulttuuriympäristöalan kehittämiseksi jatkossa.

Kulttuuriympäristötyötä tulee jatkaa laaja-alaisesti yhteistyötä tehden sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Strategiakaudella kesken jääneitä toimia toimeenpannaan vuodesta 2021 eteenpäin. Kulttuuriympäristöstrategian teemoja voidaan myös huomioida opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla käynnistettävässä kulttuuriperintöstrategiatyössä.

Toimenpide 20.

Yhdistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaiset kulttuuriympäristön inventoinnit yhtenäiseksi valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen inventoinniksi, jota täydennetään tarvittavin osin erityisesti arkeologisen kulttuuriperinnön, ...